Santa Cruz
216

UVA. BHSC. IyR_216

599

UVA. BHSC. IyR_216

216

UVA. BHSC. IyR_216

UVA. BHSC. IyR_216

UVA. BHSC. IyR_216

UVA. BHSC. IyR_216

Aelij Antonij nebrissen.

ex grammatico rhetoris in complutensi gymnasio. atq; proinde historici Regii in quinquaginta sacræ scripturæ locos non uulgariter enarratos.

TERTIA QVINQVAGENA.

UVA. BHSC. LyR_216

Aelii Antonii nebrissen. ex grammatico rhetoris: atq; Regii historici in quinquaginta sacræ scripturæ locos. Ad perquā Reuerēdum in christo Iesu patrem ac clemētissimū dominū Do. Fratrē Franciscū ximenez. S.R.E. Cardinalē hispanum archiepiscopū Toletanū atq; hispaniarum mystarchen.

MNes uigiliæ meæ Pater amplissime quas ab hinc decēnio sacris litteris impendi: eo spectare uidētur: ut aut quosdā locos librariorū negligētia uitiatos emacularē: aut quorūdam uerborū recōditos sensus in lucē eruerem. Sed cū mihi superior cēsura uocem intercluisset: ne quicquam hiscerem iis de rebus: quæ sunt a me multis laboribus excogitatæ: obtemperaui tamen apostolicis iussionibus: meq; ipsum repressi expectans tempus in quo possem animi mei sententiam libere testari. & ecce quod optanti diuum promittere nemo auderet: uoluenda dies en attulit ultro. Licet nāq; sub te o maxime religionis nostræ censor uti libertate: quid quisq; sentiat dicendi: dum modo id suo periculo agat: ut cōuinctus temeritatis suæ pœnas luat: & uictor exinuentis laudem reportet. Sed cum anno superiori Salmanticæ interprandendum recitarem Amplitudini tuæ quasdā in certos sacræ scripturæ locos annotationes meas: ex renidēti uultu atq; fautore tuo assensu facile perspexi: quam grata illi essent in hac parte studia mea. Quin et insuper si es memor: idētidem admonuisti me: ne sinerem subcisiuas illas obseruationes meas interire. Itaq; non existimo: quæ tuo grauissimo iudicio tunc uidebantur probanda: nūc ut reprobes: nisi forte tunc quasi priuatus auditor mihi blādiebaris: nunc uero quasi publicus cēsor aliud decernis. Libet itaq; ad apologiam illam in qua te iudice editicio ac nuncupato criminatoribus meis respondi: addere quinquaginta locos non uulgariter expositos: quos ex impressione ppagatos uelut ex arce quadam tua mihi ad hoc munus tradita per omnes hispanias quasi præcursores metatoresq; uel potius excubias siue exploratores dimisi: ut ex illorum primo cum hostibus concursu captarem auspicia: cum fuerit mihi toto exercitu atq; omnibus copiis dimicandum: qualis sit futurus totius pugnæ euentus. Neq; enim dubito quin melioribus auspiciis ad me redeant: quā pentacontarchæ illi duo missi ab Ochozia rege israel ad Eliā thesbiten: quos ignis de cœlo descendens absumpsit.

UVA. BHSC. IyR_216

IN secundo paralipomenon uolumine Cap.ii. uulgo legitur: sed et ligna cedrina & arcentina & pinea mitte mihi. antiqui codices habēt sed & ligna cedrina & cupressina & archeutina & pinea mitte mihi. sed ei quod est pinea in hebræo nihil respōdet. Pro eo uero quod in omnibus prope libris latinis legitur archētina: suspicamur debere scribi arceuthina. sed neutrum quid sit enarratores dicunt. Quicunq; tamē ille fuit qui dictiones sacræ scripturæ in ordinem alphabetarium redegit: uidetur habuisse codicē in quo pro arceuthina: thina tantū legeretur. sed ex eo nihiloplus intelligas: quod ligni genus illud sit. Nos uero lectionē uerā esse asseueram⁹ arceuthina: id qđ in codicib⁹ antiquis & recētioribus legitur: una tm̄ littera aspirata ex penultima in tertia a fine syllabā reiecta: cū alioqui archeutina sit nihili uerbū. Sed an thina in eo loco possit legi: postea disputabitur. Nunc uero arceuthina materia quæ sit inuestigemus: & an tēplorū structuris cōueniat. Arceuthos græce latine interpretatur iuniperus. Inde est archeutinus. a. um. ea forma qua a cedro cedrinus: a cypresso cypressinus inflectitur. Atqui iuniperi materia quēadmodū & cedri ꝓpterea quod cariē non sentit. nec teredini obnoxia est: tēplorū ædificiis accōmodari cōsueuit. Autor est theophrastus uicturuius in libris de arithmetica. & Plinius li. xvi. naturalis historiæ: qui narrat duo fuisse tēpla clarissima alterū uticæ in aphrica sacrum apollini: ubi cedrorū trabes suo tēpore durabāt: ita ut positæ fuere a prima urbis origine annis mille circiter ducētis. Alterū in hispania sacrum dianæ azacyntho adnectæ cū cōductoribus anno ducēteſſimo ante excidium troiæ: cui pepercit hānibal religione inductus: iuniperi trabibus adhuc sua ætate durantibus. Iam uero inter excidiū troiæ & Plinii ætatē nō multo pauciores q̄ mille quadringēti anni intercedūt: quibus si addas ducētos fiūt sexcenti supra mille annos. Itaq; non sine causa hæc duo potissimū genera materiæ petit Salomō ab hiramo tyriorū rege ad templi quod domino edificaturus erat constructionē. Sed peculiariter Theophrastus li. i. de stirpibus scribit utiliorē esse iuniperum ad rem edificatoriam tum subdialē tum obruendam subterra. durat enim ut dicit immunis putredine. Sed cum hieronymus recte sit interpretatus arazini in cedrina: recte quoq; berosim in cypressina: uideam⁹ an recte uerterit in ar-

UVA. BHSC. IyR_216

ceuthina algumim. siue almugim: nā utrūq; legitur ex illorū cōsuetudine: qui plærūq; litteras & syllabas inuertūt. Quod si recte interpretatus est hoc in loco: perperam in. iii. Regum cap. x. trāstulit. Sed & classis inquit hiram attulit exophir ligna thina multa nimis: fecitq; rex de lignis thinis pulchra domus domini. & paulopost nō sunt allata huiuscemodi ligna thina neq; uisa usq; in præsentem diem. Huius quoq; materiæ meminit Ioannes in apocalypsi Cap. xviii. Omne inquit lignū thinū & omnia uasa eboris. &c. Aut igitur in alterutro loco mendum est librariorum aut in paralipomenis speciē pro genere posuit. in tertio regum ipsum tātum genus lignorū. Sunt autē ligna thina quæ odorē optimum spirant: qualis est cedrus. cypressus. & de quo nūc agitur iuniperus: qua nulla est arbor odoratior. dicta thina a thinoo uerbo græco quod est odorē emitto. Est tamē quædā ratio quæ nobis persuadere possit algumim nō esse arceuthon hoc est iuniperū: quod pro iunipero hebræi uocabulū habēt propriū. s. rothem. ut in. iii. Regū uolumine. cap. ix. Cū ueniisset inquit helias: & sedisset subter unā iuniperū. & paulopost & dormiuit in umbra iuniperi. quibus in locis rothem legitur. Eodē nomine fuit una ex duabus & quadraginta māsionibus de quib⁹ in libro numerorū cap. xxxiii. de aseroth inquit uenerūt in rethma. profectiq; de rethma castrametati sunt in remonphares. nā rothem & ræthma ex eadē origine idem significāt: hoc est iuniperum: solaq; habitudine differūt. Hieronymus in epistola ad fabiolā de quintadecima māsione. rethma inquit trāsfertur in iuniperum hoc est arceuthō. Idē quoq; autor in trāslatione iuxta hebraicā ueritatē in psalmo. cxix. p eo quod nos ex editione luciani martyris habemus. Sagittæ potētis acutæ cū carbonibus desolatoriis: ipse cū carbonibus iuniperorū interpretat⁹ est: p eo quod in hebreo retamim habetur. Sed quod retamim ab eo quod est rothem siue rethma inclinetur: nemo mirari debet: cū hebræi huiusmodi inflexionibus plærūq; utantur.

Artemon quid. ii.

Vcas in apostolica historia describēs tēpestatem illā qua paulus apostolus fuit in mari deprehēsus: leuato inquit artemone secūdum auræ flatū tendebat ad littus. Artemonem omnes interpretātur ueli quoddā genus esse: idq; uidetur ordinis contextus insinuare: sed nullo autore probāt. Vitruuius certe in libro de architectura. x. trocleā eē dicit ad subleuāda onera excogitatā. Immo uero machinā quæ tres habeat trocleas quod latinū esse uocabulū his uerbis

UVA. BHSC. IyR_216

ostēdit. In radice inquit machinæ collocatur tertia trochea. eā græci epagō
ta nostri artemonē appellāt. Isidorus dictionē esse græcā male putat: cū
per th. aspiratum debere scribi præcipit. Nulla enim dictio latina per th.
scribi pōt: sed neq; per aliquā aliā consonantē aspiratā. Nec obstat quod
Lucas in græco eo uocabulo utitur. Nā & græci multa uocabula cū ipsis
rebus a romanis acceperūt neq; id tantū nominib⁹ propriis sed etiā ap-
pellatiuis. qđ licet uidere ī dioscoride. galeno. paulo. æginita. plutarcho.
strabone aliisq; romanarū rerū scriptoribꝰ. Quid quod illi qui cū paulo
uehebātur magna ex parte romani erāt: atq; etiā nauis ipsa forte Roma-
ua: ut credibile sit illos romane fuisse locutos: & lucam uocabulo romano
usum. Meminit artemonis iabolenus libro ultimo digestorum in titulo
qui est de uerborum significa. l. malum. Malum inquit nauis esse partē
artemonem non esse labeo ait.

Azotus pro asdod. iii.

Irātur hebræi neq; possunt reperire quēquā: q possit causam
reddere cur septuaginta primum interpretes: atq; deinceps
illi qui sacrā scripturā interpretati sunt: quasdā litteras ī alias
quæ uidebantur multū dispares im mutarint: ut qđ apud illos
legitur asdod. per. s d. litteras q̄ est ciuitas palestinæ nobilissima: cuiusq;
sacra scriptura toties meminit: quid uenit in mentē nō modo ipsis inter-
pretibus uerūetiam sæcularīū litterarū scriptoribꝰ ut pro asdod azoton
hoc est. s d. in. z. mutarēt. Atq; ecōtrario ꝓ eo quod illi habēt ezras quo
noie fuit nominatissimus illæ scriba legis per. z. litterā: ipsi eidras per. s.
d. interpretētur. aut quid simile habēt. s d. cū. z. aut. z. cū. s d. ut alterutræ
ꝓ alteris ponerentur. Atqui si reduxerimus ad memoriā quod in libello
de potestate litterarū scripsimus: oīs causa dubitādi fuerit sublata. Diceba
mus ex græcorū autoritate quibꝰ. z. littera cū hebræis cōmunis est: hanc
litterā cōpositā esse ex. s d. atq; in ꝓnunciatione tātūdē pollere. Quē ue-
ro sonū lra per se habeat illic ostēdimus: neq; em̄ is est quē tē pestatis no-
stræ hoīes græci & latini putāt & qui a uulgo ꝓfertur: sed aliꝰ multū dissi
milis ad. z. litteræ sonū ꝓxime accedēs. Quid igitur? mēdosi si eiusdē po
testatis litteræ aliæ in alias mutatæ sunt? Quāq; id non potuisse nec de-
buisse fieri in eodē opere est a nobis disputatū cū de. x. lra differebamus:
qđ apud hebræos quoties duæ cōsonātes inter duas uocales obuenerint
prior ad præcedentē ad sequētē posterior pertinet: quare priori apicem
seba supponūt: ut illud ipsum ostendant. Atqui si azotus per. z. scribatur:

UVA. BHSC. IyR_216

manifestū est totā illius uim sequēti uocali incūbere: cum apud hebræos diuisa sit. & si rursus ezras. per. s d. scribatur ex ordine consonantiū apud græcos & latinos. s d. ad syllabam sequentem pertinebunt.

Aurichalcum. iiii.

IN apocalypsi Ioānis Cap. i. legitur. Et pedes ei⁹ similes aurichalco sicut ī camino ardēti. Sed antecp̄ de aurichalco siue orichalco differatur de trāslationis puritate disputādū est. Nā in græco nō orichalcū sed chalcolibanos habetur. quod uerbū ex uerbo latine ualet æreū siue masculū thus. Sic em̄ apud græcos chalceon p̄ masculo & forti accipitur quēadmodū apud latinos æreus siue æneus siue ahene⁹. ut apd Horatiū in. iii. car. inclusam danaen turris ahenea. & apud eundē in pri. Episto. Hic murus aheneus esto Nil conscire sibi nulla pallescere culpa. Qd uero thus sit potius intelligēdū quā orichalcū satis ostēdit qd subdi tur sicut in camino ardēti. ac si dicat quasi thus in igne. Thus aūt accipe re debem⁹ nō hoc nostrū adulterinum qd spirat surdū nescio quid turbi dūcp̄: sz qd affertur nūc ī hispaniā ex arabia sabæa atcp̄ carmania. Id em̄ igni impositū cū suauiolētia puras atcp̄ fumo defecatas corripit flāmas. Hinc apud Orpheū in hymnis frequēs est titulus chalcolibanos in apol linē in Latonā aliosp̄ deos. i. masculū thus siue masculi thuris sacrificiū quēadmodū apud Vergiliū in bucolicis legim⁹. Verbenasp̄ adole pingues & mascula thura. Cur uero interpres ex chalcolibano orichalcum uerterit: illā suspicor fuisse causam qd cum libanus duo significet lachry mā exuirga thurea & montē phœnices atcp̄ decapolitanæ regionis com munē ex chalcos qd est æs & oros mons orichalcum est interpretat⁹ ac si diceret æs montanū. Nā qd uulgo dicitur aurichalcū nulla ratione defen di potest: tum ex illo principio omniū cōsensu recepto nō solere fieri cō positionē ex latino & græco: tum etiā autoritate & ratione. Ratio autē il la nimirū est qd in carmine semper reperitur prima breuis. Vergilio. xii. æneid. alboq̄ orichalco circūdat loricā. Horatius quoq̄ in poetica. tibia nō ut nūc orichalco iūcta tubæcp̄ æmula. Aurichalcū uero nō posse dici Sextus festus Pompeius autor est. Aurichalcū inquit quidam putauerūt cōpositū ab ære & auro. Sane uero orichalcū dicitur quod in mōtosis lo cis inuenitur mons etenim græce oros appellatur. Quā ratione secutus interpres orichalcum siue aurichalcū posuit pro masculo thure respiciēs alterā uidelicet libani significationē hoc est montis syriæ palestinæ. Post huius obseruationis meæ adnotationē cum ad curiā regiā proficiscerer

UVA. BHSC. IyR_216

diuerti paululū ab itinere ut Ioannē Fonsecā Pallantinū episcopum ob iter salutarē: qui eo tempore pallantiæ morabatur. Cūcq; more meo illius urbis bibliothecas excuterē: lustrarēcq; cœnobiū diui Pauli quod a fratribus dominicis habitatur: incidi in uetustatis adorādæ cōmentarios sup apocalypsim Ioānis ab incerto quodā autore scriptos: in quib⁹ huiusmodi erat lectio: & pedes ei⁹ similes aurichalco libani. Quæ uerba in ipsius autoris expositione iterū atq; iterū repetūtur. Interpretaturq; libanū in albedinē: cū a sensu litterali discedit. Sed bone iesu quāta est ueritatis uis: quæ quācq; undicq; labefactetur: semper tñ relinquit sui uestigia & quasi ansas quasdā per quas ad illi⁹ inquisitionē demonstrationēcq; peruenirī possit. Nā quis ex lectiōe illa nō uidet ab interprete locū illū sic principio fuisse cōuersum. & pedes ei⁹ similes chalcolibano. i. masculo thuri. deinde ab ignorātia librariorū adiectū fuisse auri & detractū libano: siue libani: qđ habet lectio codicis uetusti tāetsi uitiose scripta pro libano. Nisi qs malit imperitiæ arguere interpretē: qui cum libanus duas ut diximus habeat significationes hoc est thuris lachrymarū & mōtē palestinæ: relicto sensu quē autor intelligebat: alterū male cohærētē elegerit in hūc modū ueritēs. Et pedes eius similes chalco. i. æri libani. i. ex mōte illo palestinæ cōflato. Atqui græci in iis cōmentationibus quas nobis uidere contigit oēs exponūt chalcolibanon ꝑ arsenlibano siue arren libano. i. ꝑ masculo thure.

Bethsaida pro bethesda. v.

IN eo qđ in Ioanne cap. v. nos habemus. Est autem hierosolymis ꝓbatica piscina quæ cognominatur hebraicæ bethsaida: in græco euangelista sic scripsit. Est autē hierosolymis in probatica: aut quēadmodū codex pallātinus: & alii habēt sup ꝓbatica. tūc interpūgēdo sequitur: piscina quæ cognominatur hebraice bethesda. ut sint apud latinos tria errata. Primū quod in præpositio est detracta. alterum ꝙ probatica & piscina per inde uidentur esse coniūcta ac si esset adiectiuum cū suo substantiuo: cū sint ut diximus interpungēda. Tertium quod pro bethesda legitur bethsaida. Est autem euāgelistæ sensus. quod hierosolymis in probatica: hoc est in septo siue ouili siue pecuario in quo pecudes cogebantur ut inde distraherentur siue ad sacrificium siue ad lanienā est: piscina quæ cognominatur hebraice bethesda. Itaq; probatica substantiue accipitur ab eo quod est probaticus. a. um. quod probaton est ouis. ut sit hæc probatica: æ. mansio ouium: quemadmodum dicimus basilicam & regiam domum regis citra nominis

UVA. BHSC. IyR_216

ſubſtātiuí expreſſionem. Betheſda uero interpretatur domus effuſionís quoniam in eam piſcinam cōfluebant aquæ ſiue pluuiales ſiue ductiles. Eſda nāq; & aſdod: quo noīe prius fuit dicta quæ poſtea ſit cognominata azotus ciuitas nobiliſſima paleſtinæ: interpretatur effuſio. Sūt aūt ut Euſebius cæſariēſis atq; diuus Hieronymus ſcribunt: in ea domo duo lacus: quorū unus hibernis pluuiis adimpleri ſolet: alter mirū immodū rubens quaſi cruētis aquis antiquí in ſe operís ſigna teſtaturnam. ut inquiūt hoſtías in eo lauarí ſolitas tradunt. Atquí in. ii. Paralip. libro. cap. iiii. ubi de tēpli edificatione agitur: nō in lacu ſed in cōchís æneís lauarí cōſueuiſſe hoſtías traditur. Fecit inquit Salomon conchas decem & poſuit quinq; a dextris & quinq; a ſiniſtris: ut lauarēt in eis oía q̄ in holocauſtū oblaturí erāt. Sed credibile eſt poſt tēpli euerſionē non in conchis illis q̄ a præfecto regis aſſyriorum ſiue alterutro exillís erant iā babylonē trāſlatæ: ſed in piſcina illa lauarí ſolitas eſſe hoſtías. Neq; enim in eo nūc laboramus an in piſcina lauarí conſuetū fuerit hoſtias immolādas: ſed ut uendicetur reſtituaturq; in priſtinā atq; proinde uerā ſcriptionē locus ab incuria librariorū uitiatus: qui nominis uicinitate decepti pro betheſda ſcriptitarunt bethſaida. Cū ſit bethſaida galileæ ciuitas prope geneſareth ſtagnū Petri Andreæ & Philippi apoſtolorū patria: interpreteturq; domus uenationís. Betheſda uero ut diximus domus effuſionis aquarū ſuidelicet eo influentiū. Quare illi qui piſcinā bethſaidā domum uenationís interpretantur dupliciter peccant: & quod uitiatā lectionē non agnoſcunt: & quod alieni nominis interpretationem ſenſui accommodant: quem ipſi fingunt: non qui lectioni debetur.

Bethdagon. vi.

IN primo regū uolumine Cap. v. legimus his uerbis. tulerunt philiſtím arcam dei: & intulerūt eam in tēplum dagon: & ſtatuerūt eā iuxta dagon & quæ ſequūtur. Cecidit autē bethdagon in ſortem tribus iuda ut colligítur ex libro Ioſue. Fuitq; in confinitio duarū tribuum Iſaſchar uidelicet & Zabulon: ut in eodē uolumine habetur. In primo præterea Machabæorū: intrauerūt inquit in bethdagon idolum ſuū ut ibi ſe liberarēt. & ſequítur templum dagon & omnes qui fugerant ad illud Ionathā ſuccendit igni. Qui hūc locū enarrauere nihil aliud dicunt q̄ dagon ex lingua ſyriſca interpretari piſcem. & bethdagon eſſe domum ſiue templum piſcis: ſed quis deorum apud indígenas ignorant. Sed nos dicimus dagon eſſe quæ ſit alio nomine derceto. Strabo. Plinius & Macrobius tum atharam tum atergatim ean-

UVA. BHSC. IyR_216

dem uocant. Quātumcꝫ coniectura possumus assequi eadem est cognominata astarte. de qua in. iii. Regum uolumine Capꝫ. xi. Colebat inquit Salomon astarten deam sidoniorum. Sed de astarte alias. Nūc de dercето. Narrat didorus siculus in. iii. bibliotheces libro fuisse non longe ab ascalone urbe syriæ clarissima stagnum piscibus refertum atcꝫ iuxta illud insigne templum dercetus facie hominis ac reliqua corporis parte piscis effigie. Cuius figuræ causam hanc fuisse dicunt: uenerem ut adolescenti sacrificanti sibi gratificaretur: iniecisse animum dercето ut illius uoto ac precibus acquiesceret. Atcꝫ deinde ex eorum congressu natā esse puellam: quæ postea sit cognominata Semiramis quæ fuit coniux Nini assyriorum regis nominatissima: Nympham uero & pudore admissi concubitus iunenem abegisse: & infantem in loca deuia atcꝫ aspera exponendam curasse: se uero in stagnum illud dedisse præcepitem: atcꝫ ita in piscem quali figura diximus transformatū. Vnde & syrii piscibus non uescuntur quin potius illos quasi deos colunt. Templum uero quod illi deæ dicatum est cuiuscꝫ Diodorus meminit: id est quod in sacris litteris appellatur Bethdagon. de quo Eusebius atcꝫ Hieronymus in libro de topographia sacræ scripturæ. dicunt fuisse prope ascalonem inter iamnam & lidam quæ postea sit cognominata diospolis non longe a bazoto. Nā hæ quattuor urbes Palestinæ iudeæ intta ambitum qnadraginta miliū passuum continētur. Quod cum ex multis aliis sacræ scripturæ locis: tū ex primo Machabeorū libro manifeste colligi potest. Succendit inquit Ionathas azotum: & mouit inde castra & applicuit ea ad ascalonem. Transmutationis autem dercetus in piscem & illius filiæ semiramidis in columbam. Ouidius in. iiii. Metamorphoseos.

Incipit & dubitat de te babylonia narret
Dercetí: quam uersam squammis uelantibus artus
Stagna palestiní credunt mutasse figuram
Aut magis ut sumptis illis filia pennis
Extremos altis in turribus egerit annos.

Carmelopardaliis. vii.

IN secūda lege hoc est Deuteronomio capꝫ. xiiii. Inter animalia quorū esus hebræis permittitur camelopardalim numerat. hoc est animal inquit quod comedere debetis. bouē. ouem. caprā. & subdit camelopardalim. Sed cum inter aīalia immūda camelus & pardus reponātur etiā ex genere: tū etiā noīatim camelopar-

UVA. BHSC. IyR_216

dalis quasi mūda quadrupes esitāda illis proponitur cū prefertim paulo post dicturi sim? qđ cornua gestet: bifidā ungulā habeat atq; ex cōsequēti altera parte dētata sit ruminetq; & seuo pingueſcat q̄ oīa adesse debēt quadrupedi q̄ sit hebræis uescēda. Qđ uero dicitur camelopardalis non ita accipiēdū est qđ ex cōmestione duorū aialiū diuersi gn̄is sit ꝓpagata ut quidā male interprætātur illud Horatii ex. ii. epistolarum uolumine. Diuersum cōfusa genus pāthera camelo: Sed qđ capite camelū uarietate colorū pardū siue pantherā præ se ferat. Plini? lib. viii. cap. xviii. camelorū inquit similitudo in duo trāsfertur aialia. Nabim æthiopes uocāt collo similē equo: pedib? & cruribꝰ bouí camelo capite: albis maculis rutilum colorē distinguētib?: unde camelopardalis dictatoris cæsaris circēsibus ludis primū uisa romæ. Ex eo subinde cernitur aspectu magis q̄ feritate cōspicua. quare & ouis feræ nomē inuenit. hæc plini?. Varro quoq; de lingua latina. Camelus inquit suo noīe syriaco in latinū uenit: ut alexandria. camelopardalis nuper adducta quæ erat figura ut camelus maculis ut pāthera. hoc est pardalis. quā em̄ nos pantherā græci pardalim uocāt. Pāther uero apud aristotelē aliud est a pāthera siue pardali de. panthere nāq; theodoro interprete: pāther inquit hoc est lupus canari? cæcos parit luporū ritu numero cū plurimū quattuor. Galenus q̄q; quidā inquit adeo bestiales sunt ut leonū & pantherarū item canū & pantherū & uulpiū carnib? uescātur. Pardus uero qđ sit aial aliubi dicetur. Nūc ad camelopardalim redeam?. Heliodorus libro æthiopicon. x. scribit æthiopum regi ab auxomitarū legatis hāc ferā dono datā. Postremo inquit accessere auxomitarū legati: & cū alia munera obtulerūt tū in primis animantē quampiā inusitata specie: naturaq; cui? ad magnitudinē cameli ꝓceritas color pelliscq; pātheris maculis ueluti florētibus uariegata. postremæ infra aluū partes humi subsidebāt: sicuti ī leonib? uidem?. humeri pedesq; priores atq; itē pectus præter cæterorū mēbrorū rationē ꝓcera. tenuis ceruix & q̄ de reliqua corporis mole in oloriū collū se extēderet. camelo caput simile. maior ipso pene duplo quā libyssæ struthi. Substrictosq; uelut oculos torue motās cōniuebat. incessus aūt lōge animantiū cæterarū terrestrium uel aquatiliū dissimilis. Neq; em̄ uicissitatim crura simul: sed dextra pariter de hinc siniſtra utraq; agitabat. cūq; his suspēsa ꝓferebat latera tractu motuq; tā facili: ut eā quo uellet tenui capistro uertice deuincto ueluti fortissimo uinculo magister pduceret. Hæc ut est cōspecta animās omnē cōtinuo multitudinē obstupefecit: speciesq; nomē inuenit ex

iis q̄ præcipua in corpore sit ut ex tēpore eam populus camelopardalim appellaret. Dion q̄q̄ & ipse autor græcus. xliii. romane historiæ libro cō sentanea uerbis Plinii scribit. camelopardalim inqt primus Cæsar romā adduxit & populo ostendit. Id aīal cætera camelus crura aūt inæqualia habet posteriora priorib⁹ magis breuia ut a clunib⁹ attolli sensim quasi ascēdēti simile icipiat: corpusq̄ reliquū sublime admodū crurib⁹ priori bus sustētatur: sed ceruix in altitudinē pene peculiarē se tollit. colore ipso maculoso ceu panthera: quo fit ut amborū ꝑmiscuo uocabulo censeatur. Solinus præterea ubi de æthiopibus eadem propemodum quæ Plinius de camelopardali tradit. Iulius capitolinus in gordianorum uita scribit Philippū cæsarē qui prim⁹ omniū christian⁹ fuit impator in ludis sæcu laribus cū millesimū ab urbe cōdita annū celebrauit decē camelopardalos populo spectādos exhibuit. Idē q̄q̄ tradit Gordianū seniorē inter cætera quæ in quæstura sua populo rapiēda cōcessit: centū oues feras exhibuisse. Cornua uero hāc beluam habere q̄d Plinius. Solinus. Varro. Heliodorus Dion atq̄ alii siluerūt animaduertit Angelus politianus in girafa: sic em̄ uulgus camelopardalim appellat: quā Sultanus idest ægypti rex misit dono Laurētio medicæ Florētinorū principi. Q̄d si cornua gestat: bifidaq̄ est: ut Plini⁹ scribit: merito ex genere mūdarū quadrupedū moses hebræis mandendā esse permittit.

Castores. viii.

Auigaturus Paulus apostol⁹ ex insula melite in sicilia: id q̄d in apostolorū actib⁹ cap̄. xxviii. legitur. Cōscēdit nauē alexādrinā: cui erat insigne castorū: siue iouis filiorū. nā utraq̄ lra inuenitur: & utraq̄ respōdet ei q̄d in græco legitur dioscori. Quod uero Hugo Cardinalis legit castrorū mendū est manifestariū ab inscitia librariorū ꝑfectū: qui ꝑ castorū. r. interiecta castrorū scriptitarūt Quare illi⁹ friuolas expositiones omittam⁹. Fuerūt aūt dioscori castor & pollux dicti a Zeus dios q̄d est iupiter Iouis: & coros puer siue fili⁹. de quorū noīe mēsis q̄q̄ apud græcos est cognominat⁹: q est fere apud nos Iunius. de q̄ in libro Machabæorū. ii. cap̄. xi. Anno inquit cētesimo quadragesimo octauo mēsis dioscoron die. xxiiii. Recta igitur interpretatio & q̄ sit uerbū ex uerbo: quāq̄ uenerabilis Beda agnoscit legitq̄ est iouis filiorū. Sed cū dioscori duo sint hoc est castor pollux: uideam⁹ an recte sit interpretat⁹ qui dioscoros uertit in castores. Videtur aūt ex cōsuetudine loquēdi sumpsisse interpres: ut utriusq̄ dei nomē sub uno cōplecteretur. Nā tēplū q̄d fuit Romæ ex cōsortio castori & pollucī dedicatū: uni⁹ tantū

VVA. BHSC. IyR_216

caſtoris dicebatur. Vnde facete. M. bibulus. C. cæſaris in ædilitate collega eueniſſe ſibi dixit quod pollucí. Vt enim geminis fratribus ædes in foro conſtituta tantum caſtoris uocaretur: ita ſuam cæſariſq; munificentiam unius cæſaris dici. Refert prærerea Seneca in. i. libro naturaliū quæſtionum: quod ſi in media tempeſtate apparent quaſi ſtellæ uelo inſidentes: adiuuari ſe tunc periclitantes exiſtiment caſtorls & pollucis numina credentes. Atqui Plinius illas non caſtorem & pollucem ſed uno nomine caſtores uocat libro. ii. naturalis hiſto. cap̄. de caſtoribus. Has hodie in tempeſtate deprehenſi nautæ ſancti thermi lampadas uocant: quas cum uiderint pro certo habēt frangi eueſtigio tempeſtatem. Beda hunc locum exponens. Gemini inquit caſtores ſunt caſtor & pollux: quos ideo gentiles in mari deos uocant: quia in tempeſtate ſi ſolæ apparuerint in nauí uel in antemnis periculoſi: ſi uero geminæ proſperi curſus ſunt nunciæ. Ego uero quemadmodum de geminis caſtoribus ſimul apparentibus Bedæ aſtipulor: ita de ſolitariis diſſentio. tunc enim non caſtor neq; pollux ſed helena uocatur. De qua Plinius libro. ii. Dirani illam ac minacē appellatam helenam ferunt. Et Papinius in. vii. thebaidis. Non aliter cæco nocturni turbine cori Scit peritura ratis: cum iam damnata ſororis Igne terapnæi fugerunt carbaſa fratres. Inſigne igitur nauis alexandrinæ erant caſtores ſiue filii iouis: in quorum tutela nautæ eſſe putabātur. quemadmodum apud Vergilium in. v. æneid. Sunt cētaurus. ſcylla. piſtris. chimera.

Charadrius quid. ix.

N leuitico Cap̄. xi. & in Deuteronomio cap̄. xiiii. prohibet deus per moſen hebræos ueſci auibus immundis inter quas numerat charadrium. Sed quæ auis aut qualis charadrius ſit: non hebræi quos cōſului: non illorum locorum enarratores: nō illi qui uocabula in ordinē alphabetarium redegerūt: mihi ſatiſfaciunt. Ariſtoteles libro de hiſtoria animaliū. viii. Inter aues lacuſtres ſiue marinas illum nominat. gauia inquit alba & fulica mergus & chadrius rupex iuxta mare uicti tant. Idē libro. ix. Colunt inquit & aliæ aues fragoſa & ſaxa & cauernas: ut quē aprærupris torrentiū alueis charadrium appellamus. praua hæc auis & colore & uoce. noctu apparet. luce aufugit. a Theodoro gaze tum hiatícola interpretatur: quod in hiatibus & ſpelūcis habitet: nam charadra tum torrēs. tum alueus. tū uallis. tum ſpelūca ex græco uerti ttur. Alio in locō charadrium in rupicē trāſtulit: quod in rupiū cauernis habitet.

VVA. BHSC. IyR_216

IN daniele propheta Cap. xiiii. ubi historia susanæ ex trãslatione Theodotionis inserta scribitur: omnes codices uulgo habent. Si uidisti eam: dic subqua arbore uideris. Qui ait sub cyno: pro eo quod esse debuit sub schino. Iacobus constantius cõtra Nicolaũ lyrã corruptã lectionẽ defendit: asseueratq; non schinũ sed cinum eo in loco debere legi. Ego cũ ex mea consuetudine blibiopolia: quæ Salmãticæ cõplura sunt: excuterẽ: forte fortuna incidi in obseruationes quasdã Iacobi cõstãtii uiri plane litteratissimi: sed quẽ antea nomine tãtum nouerã. Fuerũt autẽ obseruationes illæ numero centum: quas idcirco uoluit græce hecatostyn potius quã cẽturiã latine cognominare. Harum duæ priores: ac totidẽ posteriores pertinẽt ad quosdã locos diuinæ scripturæ. Sed cũ reliquæ omnes multũ eruditiõis rerũ sæculariũ cõtineãt: atq; ut ingenue fatear: omnes illas mihi facile persuaserit: in quatuor tantũ quas dixi: hominis prudentiam desideraui: qui in ipso statim initio: ac deinde in operis clausula: ubi ex artis rhetoricæ præcepto consuetũ est optima quæque disponi: frigidiora & pene puerilia collocarit. ut quod in prima obseruatione: quasi in re magna ac per difficili cõmoratur ostendẽs eos aberrare: qui in Matthæi euãgelio legũt: quod Herodes occidit omnes pueros abimatu & infra: putãtes nõ bimatu sed imatu esse legendũ: ita ut. b. littera non ad præpositionẽ præcedentẽ: sed ad dictionẽ sequentẽ pertineat. quod nec pueri quidẽ ignorãt: etiã qui nondũ aere lauãtur. Aut ostẽdat mihi Cõstantius oportet: quis hoc unquam dixerit. Aut si harũ rerũ tam curiosus est: illud potius ex Laurẽtio ualla debuit adnotare in uerbis illis nõ infra: sed intra debere legi ꝓpterea quod infra conditionẽ & locũ designat: ut infra omnes homines infra tectum. intra uero numerũ & spacium. ut intra octo dies. intra urbis muros. Sed de his alias: nũc ad rem. Cõstantius in obseruatione a finali proxima inuehitur acerrime in Nicolaũ quod eo in loco legat schino quã interpretatur lentiscum: cõtenditq; debere legi cino: quã ipse somniat esse ex lauri generibus unũ. Excutiamus igitur diiudicemusq; uter illorũ stet a causa potiori. cõstituatur iter eos causa: citẽtur partis utriusq; testes. Cõstãtius affert in testimoniũ cõtra ueritatẽ locos deprauatos duos. alterũ ex calce quindecimi uoluminis Pliniani: ubi numerãtur lauri genera tredecim. Accessere inquit genera. Cuius hanc silueſtrem laurũ aliqui intelligũt. ubi pro eo quod est cuius ipse cõtendit debere legi cinus. quod nõ Her-

UVA. BHSC. IyR_216

molaus eo in loco adnotauit. nō Theophraſtus ſcripſit. nō Cato in libris de re ruſtica: qui tria tantū genera laurī numerat. Nō alius quiſpiā qui dicat cinum eſſe laurī ſpeciem: aut arboris per ſe genus. Alterum affert ex Ouidio teſtimonium: qui libro Metamorphoſeos. x. inter arbores quæ Orpheo aſtiterūt enumerat cinum. Sic enim ipſe legit. & bicolor myrtus & bacchis cerula cinus: cum omnes libri tam inemendati quā emendati habeant ficus. Sed contra duos teſtes deprauatos atq; aduerſarii malignitate corruptos unum Hieronymum atq; ipſam ueritatem quæ ualet pro mille teſtibus producimus. Scribit em̄ in ipſi? Danielis proemio: Aphricanum qui ut ſacræ ſcripturæ falſitatem conuinceret: multa contra originem argumenta congeſſit: inter cætera oppoſuiſſe ſuſane hiſtoriā ab aliquo græculo nugatore confictam: idq; ex uerborum etymologia probaſſe. quod ubi legitur apud nos ſub ſchino: quod ſequitur ſtatim angelus dei ſcindette medium: totum illud ex græco ſermone deſcēdere. Schinos enim latine eſt lentiſcus. ſchizo uero interpretatur ſcindo. & ſubdit Hieronymus. cuius rei nos intelligentiā noſtris hanc poſſumus dare: alentiſco in lentem te comminuat angelus: aut lente pereas: aut lentus ideſt flexibilis ducaris ad mortem. Emendemus obiter locum ſuperiori coniunctum: ubi pro prino legitur pruno. Eſt autem prinos græce quæ ſit latinis ilex. ad quod nomē alludens Daniel ſubiungit. Manet em̄ angelus dei gladium habens: ut ſecette medium. prino enim græce feco interpretatur. Vnde ſubdit Hieronymus de arbore ilice Danielē dixiſſe ilico pereas. a prino igitur priſe fecit in ſecunda perſona futuri indicatiui modi ſicut a ſchino ſchiſe. Non debuit itaq; Conſtantius ea quorum ignoratione tenebatur attingere: nec uiolare naturæ legē de qua poeta. Publica lex hominum naturaq; continet hoc fas:

Vt teneat uetitos inſcicia debilis actus.

Cœmiterium non cimiterion. xi.

Surpatur crebro in ſacris litteris dormire ꝓ eo quod eſt mortē obire: ſiue mori. Quale eſt illud ex euangelio Non eſt mortua puella ſed dormit. Illud quoq; lazarus amicus noſter dormit. Sumptū eſt autē uerbū ex eo quod quēadmodū is qui dormit quādocūq; expergiſcetur: ita ex eo quod in religione noſtra credim? & ſperamus: qui diē ſuū obiere aliquādo ex mortuis reſurgēt. Significātius itaq; noſtri mortuos dormire dicūt: q̄ latinæ elegātiæ ſtudioſi mortem oppetere. ſiue diē obire. ſiue agere aut efflare animā. ſiue mori. ſiue peri-

UVA. BHSC. IyR_216

re. siue interire. Hinc factū est ut locus ī quo mortui sepeliūtur qđ latinæ tū sepulchretū. tū cōditoriū appellatur a græcis polyandriō ut est ī Ieze ciele dicitur: in nra religiōe cœmiteriū græce latine dormitoriū uocetur: nō cimiteriū ut homines indocti somniāt dictū quasi cinis teriū quia ibi defunctorum cinis teritur. Neqꝫ a cimis quod ipsi interpretātur dulce & sterni statio: sed potius per œ diphthongō cœmiterion dictum a coemaomæ quod est dormio: ut sit quēadmodū dixim⁹ cœmiteriō dormitoriū.

Collirida. xii.

Ibro Regū secūdo Cap̄. vi. Partitus est inquit tā uiro quā mulieri singulis colliridā panis unā. & in Leuitico cap̄. vi. Collirídas olei admixtione cōsperſas offerent. Sed quid collirida sit plane nescitur. nā cū græcum nomē uideatur græci nō agnoscūt esse suū. Latini diuināt cū dicūt esse triāgulū siue tortā panis. nos ꝓ eo qđ legitur collirida suspicamur una littera immutata debere legi collicida. Est nāqꝫ apud græcos collix. icos. panis subcinericius hoc est nō in furno sed in foco sup lapide cōcalefacto deinde cineríb⁹ sup ingestis decoctus. quo genere coquēdí panes etiā nūc quidā ex cātabrís & asturíbus utūtur. putāturqꝫ huiusmodi panes ad augēdas uires plurimū cōducere. Ab eo igitur quod est collix Aristophanes comicus nomē finxit collico phagi. i. collicis uoratoris. Hinc etiā in forma diminutiua colliphium & colliciū dicta. Iuuenalis. Luctātur pauci comedūt colliphia pauci. Martialis. & colliphia cū decē comedit. Plautus quoqꝫ colliphia inquit mihi. a collicio iterū fit collicida qđ significat etiā panē subcinericiū. Itaqꝫ apud autores sacrarū litterrrū ubi crebra fit mētio huiusmodi panis indifferēter alterū ꝓ altero ponitur. unde ꝓ eo qđ in. iiii. Regū cap̄. xix. Hieronymo interprete legim⁹ respexit Elías. & ecce ad caput suū subcinerici⁹ panis & uas aquæ. Ambrosi⁹ in epla ad uercellēses Elías inqt quē dñs erudiebat ad uirtutis ꝓfectionē ad caput suū collicidā & uas aquæ repperit. Idē qꝫ Hieronym⁹ ī quadā epla ad Eustochiū ꝓ eo qđ interptans dixit subcinerici⁹ panis respexit inquit Elías & ecce ad caput ei⁹ panis collicidæ. sic em̄ legēdū est: aut ostēdāt mihi ubi apud græcos & latinos collirida reperiatur: aut qd significet. Daphne qd in libro numerorū. xiii.

Vod in libro numerorū Cap̄. xxxiiii. legitur de sephama descendent termini in reblata cōtra fontem daphnē: nemo ex iis qui hūc locum enarrauerūt: quid sit daphne: aut cur ab interprete adiectū exposuit. Nicolaus Lyra otiose dictum putat: di-

UVA. BHSC. IyR_216

citq; in libris castigatis nō haberi daphnen: cum ediuerso libri potius in emēdati sint ubi daphne nō habetur. Hieronym⁹ certe in Ezecielē cap̄. xiiii. exponēs obiter locū illū de sephama inquit. i. de apamia descēdent termini in reblatha: quæ nunc syriæ notatur antiochia. & subdit. Vt scias inquit reblā siue reblathā hāc significare urbē dicit cōtra fontē quē perspicuū est significare daphnē de quo fonte lucus aquis abūdātissimis fruitur. Qđ si Hieronymo nō credis: at ipsi sacræ lectioni credas necesse est quæ in secūdo Machabeorū uolumine cap̄. iii. hæc uerba cōtinet. Onias inquit sacerdos cōtinebat se in loco tuto antiochiæ secus daphnen. Nam cū sint plures antiochiæ una est ad cragū flumē ī cilicia. altera iuxta mæādrum amnē in caria. tertia pisidiæ in cappadocia. de qua Lucas in apostolica historia cap̄. xiii. ad quarū differentiā hæc cognominata est antiochia ad daphnen. quæ etiā aliarū cōparatione antiochia magna dicitur: & antiochia quoq; ad orontem quia ab oronte fluuio secatur media. Ad daphnē siue epidaphnē cognominata est ut sunt autores Eusebius in locis sacræ scripturæ Hieronymus in Iezecielē: a luco quē Cn. pōpeius lauris & cupressis consitū dedicauit. Continebatur autem lucus ille ambitu octoginta stadiorū quo in loco antiochensiū cōuentus agitabatur: ut autor est Strabo. Cupressorū daphnēsiū meminit Iustinian⁹ imperator. li. xi. Codicis. ti. de cupressis ex luco daphnensi. Capitolinus quoq; in ueri cæsaris uita. Verus inquit cæsar posteaq̄ in syriā uenit in deliciis apud antiochiam ad daphnē uixit. Amianus præterea tunc ait apud daphnē amœnū illud & ambitiosum antiochiæ suburbanū. Meminerūt præterea eiusdē luci Volcatius & Lampridius. Fuit quoq; antiochiæ porta qua ibatur ad daphnē. De qua hieronymus in uita beati Ignatii. Reliquiæ inquit corporis eius antiochiæ iacēt extra portā daphniticā in cœmiterio. Quod uero Eusebius & Hieronym⁹ dicūt cognominatā ad daphnē hoc est ad laurū siue lauretū ꝓpter lauros & cupressos a Pōpeio dedicatas in eo loco: ad superiora potius tēpora referēdnm est. Cōstat nāq; urbē illā fuisse conditā uel poti⁹ instauratā a seleuco Rege syriæ indito etiā illi nomine ex patre suo antiocho qui fuit ex ducibus Philippi regis Macedonū autore Trogo libro. xv. & quod ad daphnē sit cognominata indigenæ causam afferūt: quod daphnē quā poetæ fluminis patrii appellāt ipsi suā atq; ladonis sui filiā fuisse dicūt. Philostratus li. i. Apollonius inquit antiochiā quæ magna cognominatur: & apollinis daphnei templū intrauit cui arcadiæ fabulā assyrii tribuerunt daphnē ladonis filiā illic natā

de daphne itē Antiochena meminit Ioseph⁹ lib. v° cap. X.

UVA. BHSC. IyR_216

fluminis asserentes. & fuit quidē apud ipsos fluuius quē ladonē appellāt & maxime omniū arborū laurum colūt ob memoriā uirginis daphnes. Arrianus præterea a daphne ladonis fluminis filia dictam antiochiā ad daphnē putat: quibus in memorato loco Hieronymus astipulatur dicēs hic lucus a magno Pōpeio qui primus Romano imperio subiecit iudæā cōsitus est & ab eo iuxta fabulā poetarū daphnes nomē accepit ob lauros & cypariſſos quæ arbores in ipso frequētiſſimæ sunt. Ex quibus infertur nō frustra ab interprete fuisse adiectum daphnē id quod Nicolaus putauit: sed dictū per figurā prolepsim non modo poetis sed etiā litterarū sacrarū autoribus usitatiſſimam. Quod uero ille dicit hunc locum esse qui apud Mattheum sit magedon: & apud Marcum dalmanuthā & quod inde oriatur iordanes: totum hic cōmenticium est & pro libidine sua confictum: Id quod suo in loco disputabitur.

Debora non delbora. xiiii.

QVæ reperiūtur in sacra scriptura fœminæ cognomines. utraq; uocata est debora. Altera rebeca uxoris isaac nutrix: de qua Geneſis cap. xxxv. Eodem inquit tempore mortua est debora nutrix rebecæ: & sepulta est ad radices bethel subter quercu. Altera prophetis uxor lapidoth: quæ post aioth iudicauit populum israel cum barach. de qua in Iudicum libro multa scribūtur. Sed in libris recentioribus utrobiq; l. interiecta delbora legitur: quod nulla ratione defendi potest. Tū quod apud hebræos in hac particula. l. nusq; est. quibus astipulantur omnes codices græci aut qui ex translatione græca ad nos uenerunt: atq; etiam antiqui omnes libri latinis longobardis gothicisq; inter poenos scripti. Tum quod omnes ecclesiastici autores debora in apem interpretantur: cum delbora per. l. litteram interiectam nihil tale: sed neq; aliud quicq; apud hebræos significet. Est et alia ratio: cui nemo inuenire potest quid respondere queat. Remigius in hebraicorū nominum interpretatione: in quibus disponendis alphabetarium ordinē exactiſſime prosequitur: post particulam debon gad e uestigio subiungit debora. tum subdit decla. hoc est post nomina habentia. b. post. e. apponit habeniia. c. post. e. ut nullus relinquatur locus ei quod delbora per l. litteram: quod est quemadmodum diximus nihili uerbū. Quare dispūgendum est. l. ex hac particula uelint nolint: qui uitiosa lectione tanto pere delectantur.

Dextera. xv.

UVA. BHSC. IyR_216

SAlomon Proverbiorū cap̄. iii. enumerans præmia quæ comitantur sapientiam: Longitudo inquit dierum in dextera eius: & in sinistra illi⁹ diuitiæ & gloria. In quibus uerbis præter illū sensum qui est in promptu: subest recondita quædam per digitos computandi ratio qua oīs antiquitas utebatur. Quāuis enim per longitudinem dierū intelligatur interminabilis uitæ iucunda possessio: respicit tamē ad illud quod qui pertingebat annum uitæ centesimū: incipiebat in dextra manu computare: cum in sinistra superiores numerasset. Vt de nestore: qui apud Ouidium dixerat: uixi annos bis centum: nunc tertia uiuitur ætas: Iuuenalis ait. Rex pilius magno si quicquā credis homero: Exemplū uitæ fuit a cornice secūdæ: Fœlix nimirum qui tot per æcula mortem distulit. atq; suos iam dextera computat annos. Qui per digitos computandi modus cum apud autores frequēs sit: neq; adhuc ars ipsa uulgata est: pauca nobis ex Isidoro atq; Beda mutuāda sunt: atq; graphice demonstrandum qua digitorū figura apud maiores nostros numeri designabantur. Minimus itaq; digitus mediæ uolæ appressus unum monstrat. Medicus hoc est minimo proxim⁹ in eadem uola affixus duo. Medicus qui insamis et impudicus appellatur: eidem uolæ impressus tria. Minimus sublatus reliquis duobus affixis quattuor. Medicus sublatus quoq; medio impresso quinq;. Medicus appressus medio & minimo sublatis sex. Minimus brachiali hoc est radici manus applicito septem. Medicus eidē etiā radici applicitus nouem. Quemadmodū uero per tres digitos superiores numerum citra denariū ostendimus: ita duobus reliquis hoc est pollice atq; indice decuplationes simplicium numerorum designabimus. Indicis igitur summitas nodo pollicis medio admota decem monstrat. Pollex in partē manus domesticā inflexus uiginti. Pollicis atq; indicis summitates cōiūctæ triginta. Pollicis medius nodus medio indicis cōdylo impressus quadraginta. Index sup summitatē pollicis circūducti⁹ sexaginta. Pollex atq; index diuaricati atq; distēti septuagiuta. Pollex indici ac medio insertus octoginta. Indicis apex radici pollicis admotus nonaginta. Atq; ita possumus tā numeros simplices quā cōpositos citra cētū mōstrare alios aliis nō impedientibus. Transferentes deinde supputationem in manum dexterā centum designabimu: subi fuerāt decem in sinistra. Ducēta ubi uiginti. Trecenta ubi triginta. Quadringēta ubi quadraginta. Quingenta ubi quinquaginta. Sexcenta ubi sexaginta. Septingēta ubi septuaginta. Octingēta ubi octoginta. Nongenta ubi nonaginta.

UVA. BHSC. IyR_216

Deinde mille ubi monstrabatur in siniſtra unū. Duo mille ubi duo. Tria mille ubi tria. & ita deinceps usq; ad nouē millia. Vlteriores numeri circūferendo manus p alias corporis partes effingebātur. Ex hac graphica numerorū descriptione possum⁹ enodare cōplures autorū locos: qui uidebātur inextricabiles: ut quod paulo ante Iuuenalis de nestore dicebat sua dextra cōputat annos. quodq; Salomō ĩnuebat lōgitudo dierū in dextera eius. Quodq; Plini⁹ scribit antiquissimi deorū iani effigiē ita cōsueuisse pingi: aut ex aliqua materia excudi quasi digitus significaret tercentum sexaginta quinq; qui numerus est dierū totius anni: qđ ianus idem deus habitus est qui sit sol: cuius annuū cursum totidem dies conficiunt. Quodq; in apologia secūda pro magia scribit Apuleius. Si triginta inquit annos pro decē dixisses posses uideri pro computationis gestu erraſſe & quos circulare debueris digitos aperuisse &c. Et quod Hieronymus primo in Iouinianū libro ex euāgelio scribit dicēs. Cētesimus & sexagesimus & trigesimus fructus quāq; de una terra & una semente nascatur tamē multū differūt numero. Triginta referūtur ad nuptias. nam & ipsa digitorum coniunctio quasi molli osculo se amplectens ac fœderās maritum pingit & coniugem. Diximus nāq; triginta pollicis ac indicis summitatib⁹ in orbem circūductis designari: ut sit pollex quasi maritus index uxor se inuicem molli osculo fœderantes. & subdit Hieronymus. Sexaginta uero ad uiduas: eo quod in anguſtia & tribulatione sunt positæ: unde & superiore digito deprimuntur: quantoq; maior est difficultas expertæ quondam uoluptatis illecebris abstinere: tāto maius et præmium. Nam diximus indice super mediam pollicis uertebram sexaginta formari. Tum idem Hieronymus subiungit. Porro centesimus numerus diligenter quæso lector attende: de siniſtra transfertur ad dextram: et iisdem quidem digitis sed non in eadem manu quibus in leua nuptæ significantur & uiduæ circulum faciens exprimit uirginitatis coronam. Diximus namq; centum in dextra manu designari eodem in loco ubi decem in siniſtra & iisdem in digitis quibus triginta & sexaginta. Fitq; ex circumductione illa orbis: quam Hironymus coronam interpretatur quæ sit debita uirginibus. Ambrosius præterea in sermone quodam qui legitur in celebritatibus unius confessoris pontificis ex consuetudine rituq; Romanæ ecclesiæ: cuius initium est ad sancti patris nostri ad hanc numerandi rationem alludens: quic huic mundo inquit: crucifixus & mortuus: quicquid laborauit de hac uita ad illam

UVA. BHSC. IyR_216

transtulit. & quasi bonus ratiocinator uelut ad centuplum manum porri gens semper de sinistra aliquid transmisit ad dextram. Sic quoq3 illud Iuuenalis exponendum est in quo plæriq3 hærent. sua inquit dextra computat annos. De nestore uidelicet loquens qui apud Ouidium dixe rat. Vixi annos bis centum: nunc tertia uiuitur ætas: quia diximus quod ultra centum numeri in dextra manu formabantur. Sic etiã facile possu mus intelligere illud ex Macrobio in saturnalibus quod de iano scribit: qua manuum digitorumq3 chironomia designare posset ter centũ illos & sexaginta quinq3 dies quibus annũ spacium cõficitur. Sic quod Cicero compluribus in locis scribit ad digitos rem redire. Sic deniq3 quod ab initio diximus Salomonis illud longitudo dierum in dextra illius & in sinistra eius diuitiæ & gloria.

Drama.atis. xvi.

QVærunt a me cotidie multi nõ solũ ex sacrificulorũ turba sed ex illorũ numero qui se sciolos putãt: quid sibi nult drama illud quod in celebritate uirginis decimæ: ac proinde in festis aliarũ uirginũ ecclesia romana canit. Ante torũ huius uirginis frequentate nobis dulcia cantica dramatis. Scribendũ nãq3 est nõ per ch. non per g. nõ per duplex. m. ut in quibusdã deprauatis codicib9 legitur: sed simpliciter dramatis. Atq3 ut semel me ab hac quæstione absoluam: uolui hoc in loco scribere aliquid quo deinceps percõtaturos remittam. Est itaq3 drachma per ch. atq3 per primã declinatiouem inflexa genus monetæ quod appendit fere nostri tẽporis argẽteum nũmum siue denariũ: hoc est unciæ partem octauã. nam quod hispani uocãt adareme dimidiũ est drachmæ. in quo significatu accipiẽda est drachma illa: quã in euãgelio mulier amisit. Est & dragma. atis. per g. manipulus ab eo qđ est græce drax. acos. i. pugnus. unde & dragmateuo. i. manipulos colligo in quo sensu legitur psalmo. cxxv. portãtes manipulos suos. ꝓ quo ĩ græco dragmata habetur. Est & dramma per duplex. m. cursus. ab eo quod est græce dramin currere. & drasmos cursus siue fuga. Sed drama. atis. simpliciter scriptum est repræsentatio fabularũ in quibus introducuntur uariæ personæ. ut in comoediis & tragediis. & poematis diuersorum generum. unde & Seruius in bucolicis illud dicit dramaticũ dicendi genus in quo uariæ inducũtur personæ. dictũ a drao quod est ago in ea significatione qua Iuuenalis ait. uxorẽ comœdus agit uel dorida. In quo sensu accipitur drama in uersu quẽ ecclesia canit dulcia cantica dramatis. Repræ-

UVA. BHSC. IyR_216

sentat nāq; ecclesia christi nuptias cum matre uirgine. aut cum aliqua ex uirginibus quas euāgelista uocat sapientes. aut cum defæcatissima aliqua fideliū anima. aut cum ipsa deniq; ecclesia: in quibus quidē nuptiis canē dum esse epithalamium hoc est carmen nuptiale admonemur quale est illud Salomonis in canticis canticorum: in quo introducuntur personæ repræsentantes tum sponsam. tum sponsum. tum utriusq; matrem. tum utriusq; comites. Quem deinceps imitati sunt poetæ latini & græci: qui epithalamia quoq; scripserunt in nuptiis deorum atq; hominum. Primus qui epithalamium cecinit apud græcos autores fuisse dicitur apollo in nuptiis Thetidis & pelei. & deinceps alii quos et latini sunt subsecuti. Catullus. Ouidius. Claudianus. Ausonius. Talia igitur carmina in spiritualibus nuptiis esse canenda nobis monemur: qualia sunt illa ex canticis Salomonis. Dum esset rex in accubitu suo. & Leua eius sub capite meo. & Nigra sum sed formosa. & Iam hyems transiit & recessit: quæ sunt uerba sponsi & sponsæ: quæ personæ introducūtur ab autore. & hoc est quod Origenes in expositione illius operis dicit. Epithalamiū inquit Salomonis quod in morem dramatis compositum est. idest actionis uel repræsentationis diuersarum personarum.

Electrum. xvii.

Quærebat a me nuper religiosus uita & moribus diuum Franciscū referēs qui & ipse cœnobii murgitani præsul erat: quid sibi uellet electrū id quod in Iezeciele propheta cap̄. i. legitur. Splēdor inquit in circuitu eius: & de medio eius quasi species electri. & rursus cap̄. viii. & a lumbis eius & sursum quasi aspectus splēdoris ut uisio electri. Eramus tunc in aula perq̄ reuerendi atq; proinde clementissimi domini Francisci ximenez archiepiscopi Toletani & hispaniarum protomystæ: cui iampridem inuestigādæ antiquitatis sacrarum litterarum cura uel precipua incumbit & conquirendorum uoluminum adeam rem non minor diligentia. Antea igitur q̄ quidpiam quæstioni respōderem: uideamus inquam quando nos fortuna tali in loco iunxit ubi adest tanta copia eruendi res abstrusas atq; difficiles: quid autores hebræorum de electro sentiāt. Euoluimus itaq; hebræorum lexica atq; glossemata: nihilq; offendim⁹ præter mera somnia esse uidel; auimalis siue angeli cuiusdam nomen siue lapidem preciosum. Alii confitentur ingenue se nescire quid sit asmal: id enim apud hebræos nostro electro

UVA. BHSC. IyR_216

respondet: inter quos est rabbi salomon uir non minus rerum q̄ uerborum diligens indagator. Nicolaus lyra putat Hieronymū immo cū Hieronymo septuaginta interpretes nō assecutos uim asmal cum electrū interpretantur: quasi in eruditione linguarum non debeant preferri septuaginta quos Hieronymus in hac parte sequitur quibuscunq; aliis nedum Salomoni homini in re litteraria nouitio neq; minus in significatu uerborum q̄ in erudēdis sensibus frequēter halucinanti. Itaq; ego lōge magis assentior septuaginta qui ut inquit Augustinus in. ii. de doctrina christiana libro tanta spiritus sancti præsentia interpretati esse dicuntur ut os unum tot hominum fuerit: magis Hieronymo triū linguarum peritissimo q̄ Nicolao cum suo salomone: q̄ omnibus hebraicæ linguæ recentioribus magistris. Sed cum electri apud græcos & latinos duo sint genera alterum naturale quod a latinis succinum a germanis glessum ab hispanis dicitur ambar: alterum factitium quod ex auro & argento constat: in utro sensu apud Iezecielē accipi debeat disputandum nunc mihi est. Est autem electrum in priori significatu lachryma defluens ex arbore glessaria in insulis germaniæ septentrionalibus quas electridas siue glessarias uocant: quæ deinde congelascens ad lapidis duriciem peruenit. Vergilius in bucolicis. Pinguia corticibus sudent electra myricæ. & Ouidius. ii. meta. Stillataq; sole rigescunt de lachrymis electra nouis. Plinius libro. xxxvii. his uerbis scribit phaetontis inquit fulmine ictisorores fletu mutatas in arbores populos lachrymis electrū omnib⁹ annis fundere iuxta eridanum amnem quem padum uocamus: & est electrum appellatum quia sol uocitat⁹ est elector siue electros additq; multa de errore græcorum circa electri originem. Electrum factitium dicitur quod ex auro & argento constat: ita tamen ut quinta pars argēti auro misceatur: qualis est massa unde aurei Ioannini excudūtur: duplas hispani appellant. Plinius libro. xxxiii. ubicunq; pars quinta argenti portio est in auro electrum uocatur. Silius libro. i. punicorū. Electri gemino pallent de semine uenæ. Martial⁹. Vera minus flauo radiant electra metallo. Vergilius. Tum leues ocreas electro auroq; recocto. Acursius in electri expositione plurimum aberrat. exponēs enim illud iure consulti quod habetur de legatis tertio in lege pediculus. Vasis electrinis legatis nihil interest quantum ea uasa de quibus quæritur argenti atq; electri habeant: sed utrum argentum electro an electrum argento cedat. Illud quoq; de lega

of electrū naturale: lachrima esse defluentem & videt Lucian⁹ in tractatulo de electro. quare quod modo de electro apud Stabonē reperi lib. 3. subscribam. ex auro aut electro et tenui quadam creta re[illegible]

tis primo. Si quis putat auri appellatione electrum uel auri chalcum cõtineri. & illud ex Iustiniani institutionibus in titulo de rerum diuisione. Si diuersæ materiæ sint & inde propria species facta ut ex auro & argẽto electrum. Videtur autem electrum hoc metallicum & ex eo appellatum quod referat ac repræsentet succini colorem splendoremq; ut sit uero similimum factitium electrũ quod est posterius a naturali quod est prius fuisse cognominatum. Seruius grammaticus in illud Vergilii est electrũ inquit triplex unũ ex arboribus quod succinum dicitur: aliud quod naturaliter inuenitur. tertium quod fit de tribus partibus auri & una argenti quas partes si naturale resoluas inuenies. Sed de utro electro ꝓpheta intellexerit dubitari potest. Mihi uero credibilius sit de succino intellexisse: quam de metallico uel ex eo quod sit materia translucens & perspicua & per quam similitudo illa poterat transparere. quod aureæ materie non contingit. uel quod hebræi suum asmal ad genus quoddam lapidum reducunt. uel quod Hieronymus quodam in loco insinuare uidetur esse sapphyrum.

Euro aquilo. xviii.

NArrat lucas in actib⁹ apostolorũ Cap. xxvii. de laborosissima illa nauigatione Pauli circa cretã quod ingruit uẽtus typhonicus qui uocatur euro aquilo. Quis uẽtus typhonic⁹ sit Aristoteles in. iii. metorologicorum libro pulchre ostẽdit esse ui delicet spiritũ ex nube detrusum: qui a parte posteriori impulsus ab anteriori repulsus in orbem circuagatur necesse est: rapitq; secum non modo res tenues uerũ etiam magnas moles inter quas lapides arbores animaliaq; grandiora: dictus a typho quod est incendo siue inflammo & fumigo. Vnde conuicitur error Nicolai mamotrecti Hugonis & omniũ prope hunc locum exponentium: qui pro inflammatione quod in aliquo probato autore erat: ipsi inflationem transcripsere. sed aduertendum quod sceptos nomen est generale omnibus his quæ de nubibus cadunt. Nam si flamma illa quam nubium conflictus expressit robustior fuerit incendio deferturq; in terras: fulminis habet nomen. Presteras nominamus cum flammarum minus in illis fuerit: sed si ignitum non fuerit fulmen typhon uocatur: quæ adhuc differt ab ecnephia & ex hydria: quod typhon in orbem circuagitur: ecnephias rectus propellitur uterq; exsicca exhalatione decisus. ex hydria uero cum imbibus nubẽ

UVA. BHSC. IyR_216

repente frangit. Ex aristotele in metoro. Apuleio in libro de mūdo. Seneca quinto naturalium quæstionū. Plinio. ii. naturalis historiæ. Quid uero si euro aquilo aut quare typhon cognominetur: nō puto quem quā mortalium scire: quin potius suspicor mendum fuisse librariorū qui pro euroclydon quod in græco legitur: euro aquilo nihili uerbū suppositum fuere Nam cum sit aquilo uox latina: eurus autem græca: quis talem compositionem ausus esset facere? Cum præterea sit aquilo uentus spirans media regione inter exortum & astiuum & septentrionem: eurus uero perflet ab ortu hyemali: quæ compositio potuit ex uentis tam disparibus coagmētari? Quid quod Aristoteles negat typhonem posse fieri spirante aquilone? Borealibus inquit non fit typhon: nec uinosis ecnephias. quomodo igitur typhon potuit euro aquilo cognominari? Cum igitur clydon apud græcos procellā siue tempestatem significet: euroclydonem putat Lucam scripsisse cognominari uentum qui sit typho: hoc est spiritum ex nube expressum: siue ut Plinius interpretatur uibratum ab oriēte hyemali unde perflat eurus. Interpres uero cum nequiret latine uim græce compositionis assequi: euroclydon reliquit: quod in euro aquilonem librorum negligentia inuertit.

Git siue melanthium quid. xix.

Vdio uiros trium linguarum peritos hebraicam dico græcā et latinam: nam cæteras nihil moror: in discussione illa quæ sub præsulis nostri cardinalis Hispani censura prope modum cotidie fit: in pensitandis interpretum uariis translationibus hæsitasse nuper in illud Esaiæ cap. xxviii. Seret git & cyminū sparget. & paulo post. Sed in uirga excutietur git & cyminū in baculo: quod genus seminis esset illud quod a propheta dicitur ceseth. ab interprete græco melanthion: a latino git. Medicorū uulgus ignorare uidetur quid sit melanthion siue git: cum in nigellam uertūt: nō paruo generis humani detrimento si alterum pro altero in medicamētis adhibeatur: sitq; tanta interutrumq; semen distātia quāta potest esse inter duas res diuersorū generum: cum nigella sit in genere zizaniorū: neguilla hispane dicitur: quæ plærūq; aeris uitio tritico innascitur & nescio quid fatuū insulsumq; sapiat: git uero inter fruges numeretur cuius semē piperis saporē reddat. de quo Ausonius in monosyllabis. Est inter fruges morsu piper æquipetans git. A græcis tum melanthion ut diximus. tum melanspermon Pli.

UVA. BHSC. IyR_216

nio autore cognominatur: atq; si Theodoro gazæ in Theophrasto credi mus anthemon etiam dicitur: quando quibusdā in locis ex anthemone git interprætatur. Sed nihil mirum uulgo ignorari git: cū Ioannes bapti sta pius cui hodie Bononienses primas deferunt: deceptus litterarum si militudine putauerit eandem esse rem git & zithum. Est enim git semen quod hispani uocant axenuz. zithum uero poculum quod ex frugibus: ut inquit Strabo ægyptus excogitauit: sicera hebraice serueza uulgo dici tur. de qua Lucas in euangelio de Ioanne baptista: uinum inquit & sicerā non bibet. Quā si per nigellā ipsi git intelligunt: uelim mihi monstrent quo autore id asserant. Sed quæro non iam ab interpretibus linguarum peritis: sed ab iis sacrarum litterarum enarratoribus qui reconditos sen sus ex lectione ꝓphetica rimari conātur. Quid sibi uult ꝓpheta cum duo hæc semina tam diuersa & quidem bis subiūgit hoc est git cum cymino. Neq; enim fortuito sed ex certa quadam ratione id factum uideri debet. Tradunt namq; qui rerum naturalium historiam scripsere esse sympathiam & antipathiam hoc est amicicia & inimicicias. quasdam nō solum inter animalia sentiendi quid iuuet aut quid noceat facultate prædita: sed etiam inter res surdas omniq; sensu cassas. cuiusmodi sunt herbarū genera inter se concordiam siue discordiam agen' iū. ut tritico & tiphæ. hordeo & auenæ: quæ simul sata fœcundius proueniunt: aut certe non se inuicem enecant. E diuerso linozostis linum orobanche eruum strangu lat. Lupinus præterea. faba. uicia. lens. cicercula pro stercore sunt aruis. Sed econtrario urit campum lini seges urit auenæ. urunt lethæo perfu sa papauera somno. Atq; ut ex Tremelii autoritate ait Varro: solo uirus ciceris obest: quia falsum est. Natura igitur inter git & cyminum tanta est concordia ut simul sata mirum in modum coalescant: seq; inuicē fœ cundiora reddant. quod eleganter Columela in horto suo describit. Fa mosaq; tūc coriandra nascuntur: graciliq; melanthia grata cymino. Nō igitur sine causa ut diximus propheta git cymino adnexuit: quando alte rum altero lætatur pinguiusq; adolescit: atq; in bonā frugē perducitur.

Gaius pro Caius. xx

INter. c. & g. litteras tanta est in prolatione affinitas & simili tudo ut non alia re inter se diestnt quā exilitate & aspiratione: quæ quidem affectiones: quemadmodum in libello quem de ui & potestate littterarum edidimus disputatum est: non pos

UVA. BHSC. IyR_216

sunt litteras proprie in diuersas species collocare. C. namq; tenuior atq; exilior est. G. uero spissior aspiratiorq;. Ex quo fit ut nonnunquam altera pro altera poni possit. Non id quidem temere: sed aut per deriuationem aut per interpretationem. Per deriuationem inquam ut quod clades dicatur a gladio. Per interpretationem ut pro eo quod græce dicitur cobio. cnosos. cnidos per. c. litteram in principio & cicnus in medio dictionis: latini per. g. dicunt gobio. gnosos. gnidos. cignus. Atq; econtrario ꝑ eo quod illi dicunt gortynos & gortynius nos cortynos & cortynius per. c. litteram scribimus & enunciamus. Nihil igitur mirandum est si pro eo quod latini dicunt Caius: quod aliquando est prænomen aliquando nomen proprium: Paulus in calce epistolæ quam scripsit ad Romanos & in prima epistola ad Corinthios cap̄. i. & Lucas in historia apostolica. cap̄. xix. &. xx. & Ioannes in epistola. iiii. Gaius per. g. litterā scriptitarint. Causa autem in hoc nomine uertendi. C. in. G. illa nimirū fuit: quod quemadmodum scribit Seruius in primum Georgicorum Vergilii librum: tria sunt nomina apud latinos quæ scribuntur per. C. & proferuntur per. g. hoc est Cneius. Caius. Amurca. pro Gneius. Gaius. Amurga. In hoc ergo nomine uertendo græci potius uolueruut transferre uocem q̄ litteram: hoc est gaius per gama: q̄ Caius per capa. Quod uero Caius nomeu sit latinum nemini dubium est: significatq; dominum: unde extant adhuc uerba illa puellarum ad uiros in sponsalibus contrahendis: ubi tu Caius ibi ego Caia. hoc est ubi tu dominus: ibi ego domina. Sed esto græci Gaius per. g. litteram scribant: quæ ratio poterit excusare latinos cum suam dictionem ex græco rursus interpretantur: quin per C. litterā repræsentent tāetsi quemadmodū diximus per. g. proferunt.

Herba fullonum siue borith. xxi.

IN malachia propheta cap̄. iii. legimus. Ipse enim quasi ignis conflans: & quasi herba fullonum. & sedebit cōflans & emundans argentum: & purgabit filios leui. Quæ sit hæc herba: nemo adhuc quod ego sciam explicauit. Hebræi hoc in loco & in Ieremia cap̄. ii. habent borith. Si laueris inquit te nitro: & multiplicaueris tibi herbam borith. Vtrobiq; illi per borith laponem intelligunt: quibus

septuaginta hūc locū ita trāstulerūt. διότι αὐτὸς εἰς πορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου, καὶ ὡς πόα πλυνόντων. quod nō cōuenit carduoꝝ capitulis. hoc est herbę lanarię

UVA. BH/SC. KJR_216

enarratores nostri omnes prope modum astipulantur. Interpretes tamē quia herbam utrobiq; adiiciunt: suspicamur borith non simpliciter esse saponem: quod fere ex cinere calce uiua oleoq; conficitur: sed herbam quæ sit in sermone hispano xabonera: & cuius cineres in pastillos redacti siue lixiuio ipsius cineres adhibiti maculas lintheorumq; sordes abstergunt. Siue igitur borith sit sapo: siue herba saponaria: siue simpliciter smgma quoddam quod uim purgandi sordes habeat: recte cohæret utriusq; propbetæ sensus. Quare non sunt andiendi: qui herbam fullonum interpretantur illa carduorum capitula: quibus ad pectendas uestes utuntur lanariii: ex eo fortasse decepti quod putarunt fullones esse qui lanicium ad uestes conficiendas exercent: perailes hispani uocāt: cum sint potius qui uestes laneas siue lintheas abluunt: maculasq; & illarum sordes abstergūt. Martialis in disticho cuius index est Strigiles.

Pergamus has misit: curuo distringere ferro
Non tam sæpe teret linthea fullo tibi.

Vulpianus in titulo de furtis. l. itaq; fullo. Fullo inquit uel sarcinator: qui polienda uel sarcienda uestimenta accipit. In marco euangelista cap̄. ix. Vestimenta inquit eius facta sunt splendentia et candida nimis uelut nix: qualia fullo non potest super terram candida facere. Apologus est præterea phrygii fabulatoris æsopi de carbonario & fullone. quibus in locis manifestum est fullonem non eum significare qui lanicium exercet aut lanā carminās aut ad telam perducēs aut textā inficiēs: sed eū potius qui uestes siue lintheas siue laneas abluit. Ex quo fit ut gnaphea per g. in lingua græcorum communi siue cnaphea per capa in attica perperam uerterint interpretes in fullonem: nec tam eum significat qui instrumento illi senticoso atq; ex carduorum capitibus cōpacto floccos ex lanea tela decutit: quā eū qui nitro aut cymolia creta aut aqua ex saluiato. aut herba saponaria: aut alio quouis medicamento quod uim smegticā hoc est purgatiuam habeat: maculas sordesq; uestium abluit. Quod si quispiam est tam pertinax ut positionem defendens afferat gnapheos etymon: a gnapho: hoc est carduo: quoniam ea herba utitur in decutiendis ex lanea tela floccis unde etiam sit herba Plinio guaphalion a tomēti similitudine: & quod eius uillis pro tomento utuntur: ut me semel ab hac quæstione absoluam: permittā illi gnapheus siue fullo sit etiam ille lanearum telarum depexor: dummodo sciat in locis quos supra memo-

sententiā Nebrisensis cōfirmat plini⁹ lib. xxviij. cap. v. nū de urina loquens inquit. Virilis podagris medetur argumēto fullonū, quos ideo tentari eo morbo negant. Urina autē [illegible]

UVA. BHSC. IyR_216

rauimus longe aliud significare.

Iesus. xxii.

QVod hebræi iehosuah uocant græci in iesum latini in iosue uerterunt. Ratio autem tantæ in eodem nomine diuersitatis illa nimirum est: quod qui dictiones hebraicas in aliam linguam interpretati sunt: ad molliendam barbaræ uocis duriciem: alii aliam rationem secuti quasdã litteras penitus expunxerunt: quasdam adiecerunt: alias non nunq̃ in alias commutarunt. Septuaginta namq̃ interpretes qui primi sacras litteras ex hebræo in græcum sermonem uertere sunt ausi: ex iehosua iesum fecere: expuncta uidelicet he littera cum apice holem: quod & aliis compluribus in locis fecerunt: præcipue in tribus illis litteris quæ sunt græcis et latiuis omnino incognitæ hoc est he. heth. hain: quas aliquãdo retẽtis apicibus: aliquando cum suis apicibus dispũxerunt: id quod discurrẽtibus per nomina sacræ scripturæ licet uidere. Sed cur græci huic particulæ terminationem in. us. syllabam per oy. diphthõgon dederint: atq̃ in eadem accentum circumflexum collocarint: non potui reperire quẽquã qui mihi diceret. Sed cum græci nũquam circũflectant ultimas dictionũ syllabas: nisi sint cõtractæ ex synæresi: neq̃ ex quacunq̃ synæresi sed ea tantum quæ sit ex acuta & graui: cœpi inquirere an eiusmodi essent in hebræo syllabæ: quæ possent per synæresim in unam syllabã coagmẽtari: id quod manifeste deprehẽsum est: cũ in iehosua in penultima sit accentus acutus & in ultima grauis: ex quibus cõtractis coalescit syllaba: in qua desiderat circũflexus accẽtus collocari. Latini uero in interpretãda hac particula aliam rationẽ secuti sunt. Nã in iehosuah ex prima syllaba apicẽ seba extriuerũt: & ex secũda aspirationẽ. & sic ex iod & holem fecerunt io. hain uero quod in fine erat cũ subiecto patha uerterunt in. e. qđ aliis quoq̃ multis in locis factitarũt. ut in bethsabah bethsabe. bersabah beersabe. suah sue. balah bale. oseah osee. Atq̃ ita conflatum est iosue nomen accẽtu acuto in penultima. Cum itaq̃ iesus meram habeat græcam litteraturam: necesse est per omnes casus ultimam circũflectat: eãdemq̃ ex consequenti producat: atq̃ accusatiuum per. n. litteram non per. m. finiat: & in summa ad ꝓportionẽ græcorũ similiter cadentiũ declinetur.

UVA. BHSC. IyR_216

Cūq; idem ſtt ieſus græce quod ioſue apud latinos obſeruatūm eſt: ut in omnibus codicibus qui ex græco uenerunt in ſermonem latinum: nunq; dicatur ioſue ſed ieſus. In iis uero quæ uenerūt ex hebræo tum ieſus tum ioſue ſit in uſu. Quare in toto nouo teſtamento quia ex græco ſermone ad nos uenit: nnnq; ioſue ſed ieſus ſemper reperitur. Eccleſiaſticus quoq; atq; duo Machabæorūlibri quia omnino græci ſunt: nunquā nominant ioſue ſed ieſum. In aliis ueteris inſtrumenti libris prope ſemper ioſue no minatur: præterq; in Abbacuc & Aggæo & Zacharia & Ezra & neemia. Illud quoq; non eſt diſſimulandum autores qui ſequuntur hebræos ieſus protuliſſe biſyllabum: qui uero græcos triſyllabū: quoniā apud hos. i. ſemp uocalis eſt: apud illos uero i hac particula ſemp cōſonās reperitur:

Ioannes pro iona: xxiii

RO eo quod Matthæus ſcribit de Petro apoſtolo beatus es ſimon bariona. apud Ioannē legim? ſimon ioānis diligis me plus his. Ex qua lectionis diuerſitate neceſſe eſt alterum e duobus fateri: aut patrē Petri fuiſſe binominem hoc eſt cognominatum Ionam & Ioannem: aut in alterutro euangeliſta ſcripturam eſſe uitiatam. Fuit tempus quo ego exiſtimabam illud quod Matthæus dicit bariona hoc eſt fili iona: Iona abſciſſum eſſe ab eo quod eſt iohana: idq; mihi perſuadebā tum autoritate chriſoſtomi qui lectionem illā agnoſcit: tum ex eo quod græci & latini tranſferentes nomina hebræa in ſuas linguas aliquādo abiiciūt aſpirationem ſimplicem ſiue duplicem retento apice: aliquando diſpunguntutrūq; hoc eſt litteram ſimul & apicem. quemadmodū pro eo quod hebræi dicunt iehoſuah. græci extrita he littera cum ſuo holem dicunt ieſus. Latini uero ſeba diſpuncto cum aſpiratione ſequentis ſyllabæ ſcripſerunt ioſue. Atq; pari modo ex iohanna expuncta aſpiratione cū ſuo apice potuiſſe fieri Iona: id quod Auguſtinus uidetur ſignificare de concordia euangeliſtarū. Cūq; in ea eſſem opinione idq; aſſeuerate defende rem: perfudit os meum rubore perquam Reuerendus tn chriſto pater ac clæmentiſſimus dominus & patronus meus Cardinalis hiſpanus qui mihi ex codice græco monſtrauit in euangelio Ioannis nō eſſe legendum Simon ioannis ſed ſimon iona ſubaudi filius quod eſt conſentaneum ei quod Matthæus ſcripſit Simon bariona æque iona filius.

Luſtrum. xxiiii.

ST ille publicus error: in quē uideo omnes quos unq; legerim aut audierim turpiter lapſos; de recētioribus loquor: nam cū his tantū

UVA. BHSC. IyR_216

mihi certamē est: qui dicūt lustrū cōstare spacio quinq; annorū. Citantq; stulticiæ suæ testes nō infimæ autoritatis Lucanū imprimis de bello decēnali cæsaris in gallia. Pugnantē inquit geminis tenuit te gallia lustris. Ouidium: qui bellum troianum quod per totidē annos durauerat: bilustre quoq; appellauit. Illud quoq; Ecclesiasticū lustra sex qui iā peracta tempus implens corporis. Afferūt præterea Varronis testimonium de origine linguæ latinæ. Tēpus inquit nominatū tēpus quinquēnale a luē do ideſt soluēdo: quod quinto quoq; anno uectigalia & tributa percēsores soluebātur. Difficile est tantorum uirorum autoritati repugnare: sed multo difficilius reclamanti obsistere ueritati. Quis enim ignorat bisextilem diem quarto quoq; anno intercalari? Plinius libro. ii. naturalis historiæ. Per singulas inquit intercalationes uno die antecedentibus rursumq; lustra sequenti ordine seruantibus. & paulo post. Redire inquit easdem uices quadriennio exacto Euxodus putat: & est principium lustri eius semper intercalari anno caniculæ exortu. Intercalationē quoq; eam lustro ideſt quadriēnio fieri Ouidius in. iii. fastorum uolumine scribit in hunc modum.

Is decies senos tercentum & quinq; diebus
Iungit & e pleno tempora quarta die
Hic anni modus est: in lustrum accedere debet
Quæ consumatur paribus una dies.

Quid quod omnes docti simul & indocti fatētur lustrum latine dici: quā græci uocant olympiada. Nam et Papinius pro olympiade lustrum posuit dicens. Nō aliter cum pisæo sua lustra tonanti cū redeunt. Sed quod olympias tantum quattuor annos complectatur: licet animaduertere cū aliis in locis: tum in Eusebii chronico: ubi per quaternos annos olympiades digerit. Vnde igitur ortus est tantus error: ut pro quattuor quinq; accipiantur? Ex eo nimirum quod termini accipiuntur pro interuallis. Sic dicimus quia diapason consonantia constat ex octo uocibus: cum in teruallo sint tantum septē hoc est quinq; toni & duo semitonia. sic quod ab octauo in octauum est dies dominicus: cum tamē in hebodmadæ sint tantum dies septem. Pari quoq; ratione cum dicimus a quinto in quintum annum debere diem bisextilem intercalari: illud nimirum intelligimus quod ea intercalatio exacto quadriēnio quolibet debeat fieri in eo qui est quadriennii præteriti finis et initium sequentis. Quam differentiam nescio an satis latine isti solent facere per hæc aduerbia exclusiue &

UVA. BHSC. IyR_216

inclusiue: ut sint in lustro quinq; anni inclusiue: quattuor uero exclusiue. Sic febres tertianas quartanasq; uocamus. nō quod illas tertio aut quarto quoq; die contigat accedere: sed quod a tertio in tertium aut a quarto in quartum ægrotantes corripiant. Hinc est quinta illa tychonii regula quam Augustinus in. iii. de doctrina christiana uolumine adducit ad intelligendum complures ex scriptura locos: cum per tropum synecdochen aut a parte totum intelligimus: aut econtrario a toto partem. ut quod in transfiguratione domini alter euangelista scribit: quod post dies octo assumpsit Petrum Iacobum & Ioannem. Alter uero post dies sex factum fuisse dicit. Vtrumq; uerum esse non posset: quod de numero dierum dictum est: nisi alter dies primum & ultimum imperfectos: alter sex medios integros accepisset. Hinc etiam soluitur illa de christi resurrectione quæstio: cum non fuerit in sepulchro nisi horis sex & triginta adiectis tribus ex quo expirauit: quomodo dicimus quod resurrexit die tertio. Nisi enim ultima dici pars in qua passus est & prima in qua resurrexit pro integris accipiantur: non esset uerum quod die tertio resurrexit a mortuis. Sed esto lustrum pro quinq; annis hoc est quattuor annis exactis & quinto inchoato accipiatur: esto bellum gallicum sit a cæsare duobus lustris exactis & tertio uertente peractum: aut octo mediis annis peractis primo & nouissimo imperfectis: nonne ex regula Tychonii utrumq; uerum esse potest: et quod lustrum continet annos quattuor & annos quinq;: & duo lustra annos octo & annos decem? Quod uero sex lustris exactis christus ad passionem uenerit: nulla Tychonii regula defendi nulla ratione excusari potest. Sex namq; lustra quattuor & uiginti annos complectūtur. Atqui ecclesiastici autores partim anno tertio & trigesimo partim quarto & trigesimo ætatis passum affirmant: hoc est lustris octo peractis et nono inchoato. Quod si lustrū idē est quod olympias: id quod omnes fatentur: a christi die natali ad eius passionem octo integræ olympiades supputantur. Natus est enim anno tertio cētesimæ nonagesimæ quartæ olympiadis: passus uero tertio anno ducentesimæ secundæ olympiadis hoc est anno duodeuigesimo principatus Tiberii cæsaris.

Moses an moyses. xxv.

UVA. BHSC. IyR_216

Epe mihi dubiã traxit sentẽtia mẽtem in eo qđ idẽtidẽ a uiris doctissimis percontatus sum. unde. y. psilon litte ra hebræis atq; latinis incognita in hoc nomẽ moyses irrepserit. Nam cũ apud hebræos moses scribatur atq; legatur per mem impositio apice holem deinde per sin subiecto segol & in fine cum simplici aspiratione: mirũ unde potuerit in hanc particulam. y. psilon conflari. Atqui apud latinos autores nusq̃ moyses sed semper moses legitur. Plinius libro. xxx. est in quit & alia magicæ factio amose etiam num & latopea iudæis pendens. Iustinus quoq; ex trogo pompeio libro. xxxvi. Post damascum inquit abraam & israel & moses reges fuerunt. & paulopost filius iosephi moses fuit. Neq; enim de fide historiæ nunc agitur: sed de puritate sermonis. et ne quis cauillari possit: litteram librariorum uitio fuisse dispunctam: Iuuenalis satyra. xiiii. uersum hexametrũ spondeo claudens dixit. Iudaicũ ediscũt & seruãt ac metunt ius Tradidit arcano quodcũq; uolumine mo ses. Obseruatum quoq; est apud Iuuencum in euãgelica historia & apud aratorem cardinalẽ in actibus Apostolorũ. & apud Prudentium in uariis operibus semper moses & nunquã moyses legi. Apud autores tamẽ græ cos utrũq; indifferenter tamen legitur. Cumitaq; in eo essem articulo ut putarem in hac dictione. y. psilon fuisse interiectum: uenit mihi in men tem legisse apud nõ contẽnendæ autoritatis scriptores fuisse apud iones diphthongon ex. o. mega. &. y. psilon coagmentatũ in qua. y. psilo tali modo proferretur qualis sonat in au. & eu. diphthongis ut si ab hac parti cula ouis detrahas is. Vnde fieri potuit ut in principio a græcis moyses per. oy. diphthongon scriberetur deinde soluta diphthongo moyses tri syllabicos proferrent: sicut econtrario in ephraim & issai ai uocales solu tas in ai diphthongon cõmutarunt ephrẽ & iesse enunciantes. Declina tur autẽ hoc nomẽ apud sacrarũ litterarũ autores græcos uariis modis. Moseus & moyseus per eus diphthongon & moses siue moyses per eta. ab eo quod est moseus & moyseus fit in genitiuo moseos & moyseos. in datiuo moysei per ei diphthõgon & moysei. in accusatiuo mosea & moy sea. in uocatiuo mosen & moysen. ab eo quod est moses & moyses geniti uus facit mosu & moysu. datiuus mose & moyse per eta. accusatiuus mo sen & moysen. uocatiuus o mose uel moses o moyse uel moyses. Ab eo quod est moseus & moyseus latini doctorissimitati moses mosis & moy ses moysis & in datiuo mosi & moysi & in accusatiuo mosen & moysen

UVA. BHSC. IyR_216

facere potuerunt. quemadmodum a tideus tides ab achilleus achilles. ab ulysseus ulysses. a perseus perses. Ab eo quod est moseus iuuencus libro iiii. de euāgelica historia facit in accusatiuo mosea. cū dixit mosea qui legum posuit præcepta iubere. Nā quod in pētatheuco legitur frequēter locutus est dñs ad moysen ab eo dicatur quod est moyses moysu: Quodq; frequenter in sacris litteris usurpatur moysi in genitiuo datiuus est pro genitiuo: nā datiuus est moysi siue per eta in fine ab eo quod est moyses moysu moysi. Iam uero datiuum poni pro genitiuo figura frequens est apud poetas: quod & Priscianus testatur de his nominibus quæ ad tertiā declinationē latinā reducūtur. Quēadmodū uero ab achilleus dicimus doctores secuti achilles achillis achilli. & inde Vergi. pri. ænei. Troas relí quias danaū atq; immittis achilli p achillis. & ab ulysseus ulysses ulyssi. & inde idē autor in. ii. eiusdem operis. aut duri miles ulyssi p ulyssis: ita ab eo quod est moyseus latini potuerunt faceee moyses moysis moysi: & in genitiuo moysi pro moysis. Hæc idcirco sunt a me tā multis ut quodā modo excusaretur quod in introductionibus meis proposui declinationem barbarā: per quā dixi hoc nomē declinari. Illud quoq; aduertēdum est omnes casus huius noīs circūflectere ultimā apud græcos & qui illorum declinatione utimur etiam apud latinos. Sed qđ in recto ultima circūflectatur nōdum mihi liquet: cū apud græcos nunq; id contingat: nisi ex acuta & graui fiat synæresis: id quod in nomine iesus diximus.

Mænianum quid est. xxvii.

IN ezra uolumine in cap. vi. legim? q; cyrus rex iussit extrui mænianū in domo domini. Sed quid mænianū sit: aut unde sit appellatū dubitabit fortasse quispiā. Sext? festus Pōpeius Mæniana inquit ædificia a mænio sunt appellata: qui prim? in foro ultra colūnas tigna proiecit: quo ampliarētur superiora spectacula. Hic est ille mænius qui post bona patris absumpta colūnā sibi seruauit unde ludos spectaret. De quo Horatius in. i. epistolarū. Mænius ut rebus maternis atq; paternis. Atq; alio in loco mænius absentē nonium cū carperet: quē locum enarrās Porphyrio Mænius inquit scurrilitate notissimus post abrosum patrimoniū uēdidisse domū: quā habuerat ad domū spectantem una sibi exēpta colūna unde gladiatores spectaret: quæ ex eo mænii colūna uocabatur. De qua Lucilius mænius inquit cū colūnā peteret. Asconius quoq; pedianus in ciceronis diuinatione actionū uerrinarum exponēs illud ad colūnam mæniā: Mænius inquit cum domū suam

UVA. BHSC. IyR_216

nenderet Catoni & Flacco cēſoribus ut ibi Baſilica edificaretur: excepe-
rat ius ſibi unius columnæ ſuper quam tectum proiiceret: & prouolanti-
bus tabulatis ipſe & poſteri eius ſpectare mun⁹ gladiatorū poſſent: quod
etiam tū in foro dabatur. & ſubdit ex illo igitur columna mænia uocita-
ta eſt. Mæniani meminit Valerius maximus in titulo de mortibus non
uulgaribus. C. Lucinius inquit dum ſententiæ dicerētur in mænianum cō-
ſcendit. Vitruuius quoq; libro. v. in principio. Mæniana inquit in ſupe-
rioribus coaxationibus collocētur. Hieronymus in epiſtola ad ſuniam &
fretelā exponēs illud pſalmographi: Factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in
tecto. doma in orientalibus prouinciis dicitur ipſum quod apud nos te-
ctum. In ægypto inquit & in paleſtina ubi uel ſcripti ſunt diuini libri uel
interpretati non habent in tectis culmina: ſed domata quæ romæ ſolaria
uel mæniana uocantur. i. palatia tecta quæ tranuerſis trabibus ſubſtentā
tur. deniq; & in actibus apoſtolorum aſcēdit inquit in doma. Iabolenus
in titu. de uerborum ſignificatione. l. malum quale genus ædificii ſit oſtē
dit dicens. Inter proiectum inquit & immiſſum hoc intereſſe labeo ait.
quod proiectum eſſet in quo ita proueheretur ut nuſq; requieſceret qua-
lia mæniana ſubgrundaria eſſent. i. recti partes impendentes ad parietū
munitiones. Vulpian⁹ quoq; in titulo ne quid in loco publico. l. ii. c. Cū
quidā inquit in mæniano uelum immiſiſſet haberet: quod uicini lumini
bus officiebat. In codice præterea Iuſtiniano titu. de ædificiis priuatis. l.
mæniana inquit ſiue olim conſtructa ſiue imposterum cōſtruenda. Ac-
curſius quēadmodū & Hieronymus mæniana ſolaria interpretatur: ſed
quod a mænibus dicantur nemo preter ipſum dixit.

Meditor pro exerceor. xxvii.

MEditor. aris. non modo ſignificat id quod habet in promptu
hoc eſt cogitare: ſed plærūq; pro eo quod eſt exercere accipi-
tur: ut apud Iuuenalē. Fuſcus marmorea meditatus prælia uil
la. idem & ſtatua meditatus prælia luſca. Plautus in ſticho. Si-
mul ad curſurā meditabor me ad ludos olympiæ. Vergil. quoq;. ii. geor.
Iuno peſtē meditata iuuēcæ. In hac ſignificatione accipitur illud ex Ge-
neſi cap. xxiiii. ubi legimus Iſaac exiſſe ut meditaretur in agro. Nā quod
Nicolaus exponit ad orandū: rectius dixiſſet ad arandū: nā eo in loco po
tius actum corporis q̄ mētis cogitationē intelligit. Quale eſt illud Pro-
uerbiorū cap. viii. Sicut pullus hirūdinis clamabo: meditabor ut colūba.
& illud Iſaiæ. xlviii. Veritatē meditabitur guttur meū. quod utrūq; cum

UVA. BHSC. IyR_216

uoce ſiue cātu quodā fit: ut uō male intelligatur quod in pſalmo legitur: in lege eius meditabitur die ac nocte. & qđ hymnographus ſcribit ſemper in pſalmis meditemur: ꝑ eo quod eſt ad cantū ſiue in cantu exerceri. quemadmodū apud Vergiliū in bucolicis. Silneſtrē tenui muſam meditaris auena. Atq; agreſtem tenui meditabor arūdine muſam. & illud. omnia quæ phœbo quondam meditāte beatus audiit euroras iuſſitq; ediſcere ſauros ille canit. In græco quoq; in illo loco egreſſus fueratad meditādum in agro: habetur adoleſcheſe. i. ad exercendum.

Melita. xxviii.

Natāti Paulo apoſtolo ex illa tēpeſtate quā deſcribit Lucas in apoſtolica hiſtoria cap̄. xxvii. occurrit inſula melita. & cum euaſiſſemus hinc cognouimus quod inſula melita uocabatur. Hæc nāq; eſt uera lectio: atq; ſic ex græco uertit interpres: nō quod in quibuſdā codicibus latinis legitur tum mitylene tum miletus tū melitene. Nā mitylene nō eſt inſula: ſed ciuitas eſt leſbi inſulæ cōtra troadem poſitæ: diſtans a melita nō minus octingētis millibus paſſuū. Miletus quoq; non eſt inſula ſed oppidū in ionia inſigne. patria thaletis illius qui fuit unus idēq; primus ex ſeptē ſapiētib9. ac præterea Timothei muſici & anaxymandri phyſici. diſtatq; a melita noſtra paſſib9 aliquāto pluribus q̄ mitylene. Melitene uero ciuitas eſt cappadociæ: quā præterfluit Euphrates fluui9. Ex plinio. ſtraboue. Martiano cæteriſq;. Diſtat aūt melitene a melita duplo ampli9 q̄ miletus & mitylene. Eſt aūt melita inſula inter ſiciliā & aphricā diſtās a ſyracuſis quo ex melita Paulus adnauigauit paſſus circiter centū mille. hodie appellatur maltha ſiciliæ regno cōtributa. de qua Ptolemæus pelagiæ inquit inſulæ inter aphricā & ſiciliā hæ ſunt. Coſyra & glauconis inſula & melita in qua ciuitas eiuſdē nomidis. Strabo præterea libro. vi. in deſcriptione inſularū ſiciliæ adiacētium. Imminet aūt pachino melita de qua catelli portantur quos melitæos uocāt. Plini9 quoq; libro. iii. in ſiculo inquit feto ſunt inſulæ in aphricā uerſæ gaulos & melita a camarina octoginta quattuor millib9 paſſuū diſtās Atq; ut omnis de nomine huius inſulæ tollatur ambiguitas: Arator cardinalis cuius autoritatē eccleſia romana præfert nō modo Hugoni cōcardinali Mametrecto & Nicolao: qui dicit mitylene eſſe litterā correctā cū nihil ſit corruptius: ſed reliquis omnibus neotericis qui ſacræ ſcripturæ locos conati ſunt enarrare. Is namq; in. ii. uolūmine apoſtolicæ hiſtoriæ ubi hanc partem euangeliſta proſequitur: heroicis carminibus ſic ait.

UVA. BHSC. IyR_216

His dictis ruit ira maris: sublataq; dudum
Lux reuocata micat: uelamine noctis aperto
Pandere uisa solum: quod præbuit hospita uautis
Sic anio lateri remis uicina melite.

Sed aduertēda est uarietas inter duos egregios autores in syllabæ quātitate. Arator nāq; secutꝰ accētū græcū penultimā ꝓduxit: qđ & in aliis locis fecit: nā ultima lōga existēs apud græcos nō uult accētū acutū in ante penultima collocari. Ouidius tñ in. iii. fastorū eādem breuiauit dicens.

Fertilis est melite sterili uicina cosyræ
Insula: quam libycī uerberat unda freti.

Micol pro merob. xxix.

IN testamento nouo quoſdā esse locos in quibus aliæ personæ pro aliis legūtur: nescīri uero causas tātæ uarietatis idētidē diximus: sed & nūc dicimus in ueteri quoq; tale aliquid reperiri: ut quod in secūdo regū uolumine Cap. xxi. legitur micol pro merob. Tulit inquit dauid rex duos filios Respha quos peperit Saul admoni & miphiboseth: & qnq; filios micol filiæ saul quos genuerat adrieli filio berzellai: & dedit eos in manus gabaonitarū: qui crucifixerūt eos in mōte coram domino. Hic manifestū est micol pro merob posītā esse. Nā cōstat saul duas genuisse filias Merob primā & alterā micol ex. i. Reg. cap. xiiii. Deinde dedisse merob filiā maiorē adrieli molathite: & micol filiā minorē dauid pactā præputiis cētū philistæorū. ex. i. Reg. cap. xviii. quā postea abduxit a dauid & tradidit phalti filio lais. ex. i. Reg. cap. xv. Quam rursus dauid abstractā aphalti domū reduxit ex. ii. Regū. cap. iii. Quomodo igitur fieri potuit ut micol filios generare potuerit adrieli: qui traderētur gabaonitis? Quod si quispiā dixerit micol repudiatā rursus a Dauid: quod nō est credibile: & supsceptā ab adriele: tēpora uidētur obstare: sed illud imprimis quod scribitur in. ii. Reg. cap. vi. Micol filiæ saul nō est natus filius usq; in diē mortis suæ. Hebræus quidā legis atq; antiquitatis hebraicæ satis peritꝰ dicebat mihi: merob illos quinq; uiros genuisse phalti: sed michol adoptasse sibi. Sed hoc est uiolētiam inferre lectioni: quæ dicit quod illos genuerit adrieli. In utrisq; igitur codicibus hebræis & latinis nam græcos nobis uidere non contigit: mendum est Micol pro merob.

Mygale quid. xxx.

UVA. BHSC. IyR_216

INter immūda animalia legislator i Leuitico cap̄. xi. Mygalē numerat. hæc inquit inter polluta reputabūtur de iis quæ mouētur in terra. mustela. & mus. & crocodylus. mygale. chamæleō. & stellio. Sed cū mygalē oēs interpretētur murem arachneū: nō possumus uti aiunt digito mōstrare: q̄ nā bestiola sit cū raro inueniatur. Plinius libro viii. scribit. muribus arachneis uenenatū esse morsum: eosdēq; ulteriorē regionē apoeninā nō habere: eosdēq; ubicūq; sint si trāsierint orbitā interire. Iulius firmicus libro matheseon. vii. in arietis inquit parte. xviii. qui habuerit horascopum a modica bestiola: ideſt aut a phalangio aut a mure arachneo aut a scorpione morietur. Mygale uero dicitur græce a mys qđ est mus: & gale qđ est mustela: quod muris magnitudine sit: mustelina specie: rostro oblōgo: cauda gracili: ordine dentiū quadruplici: ut autor est Aetius. Frequēs in britānia insula: sicq; ab insulanis hodie appellatur. Galenus libro. xi. de medicina simplici cap̄. xxv. & in libello de cētaurea quasi de uenenatæ bestiolæ morsu meminit: nisi qđ illius interpres mygalē in mustelā uertit: cū mustela lōge aliud sit a mure arachneo. Scribit præterea Herodotus libro. ii. de reb? ægyptiis: quod cū mygalæ moriūtur. ab illis in buthon urbē humandi gratia asportātur: ut merito Moses huius bestiolæ meminerit: quippe qui octoginta annos fuerit in ægypto. nā ea ætate dux itineris factus ab ægyptia seruitute israeliticum populū asseruit.

Non adiecta aut detracta. xxxi.

NOn particula negatiua in plærisq; locis adiecta siue detracta non modo perturbat sensum: uerū etiā lectorē in cōtrariā sententiam trāsuersum rapit. Cuiusmodi est illud qđ Moses scribit Geneseos cap̄. viii. Aperuit inquit Noe fenestrā arcæ quā fecerat & dimisit coruū: qui ibat & nō reuertebatur. Atqui in hebræo & in codicibus uetustis longobardis goticis inter poenos & latinis non particula detracta est: qui ibat inquit & reuertebatur. qui est sensus manifestus & lectioni consentaneus: quia uidelicet cum terra esset aquis undiq; obruta: nō inueniēs ubi cōsisteret: ibat & reuertebatur ad arcam: idq; idētidem fecisse: ostendit tēpus præteritum imperfectū. Nā si coruus reuersus nō fuisset: potius diceret per præteritum perfectū iuit & nō est reuersus. Quid quod post coruum colūba dimissa quoquo uersus uolitās nusq; ubi cōquiesceret inueniens ad arcam rediens: & post septem dies iterum remissa surculum oliuæ detulit: ut credibile sit tantum arborum cacumina cœpisse cōparere. Quod si coruo aliqua cōsistēdi causa fuit: nō potuit esse alia quā cadauer

UVA. BHSC. IyR_216

aliquod inuentū innatās super aquas. Itaq; nō in eo laboramus nūc utrū coruus redierit: an nō redierit: sed ut ueritatē hebraicam defendamus: cui astipulātur codices per uetustī: refragātur noui. Sed quēadmodū in lexico iuris ciuilis scripsimus nō quoq; particula adiecta mentē legislatoris in cōtrariū uertit. Iurisconsultus nāq; scribēs in titulo de officio procōsulis: legatus inquit mādata sibi iurisditione iudicis dādi ius nō habet. Cæterum in pādectis florētinorū archetypis nō particula nō habetur: adnotāte Angelo politiano cui sæpe data est copia libros illos prototypos inspiciēdi. Sed an iudex delegatus habeat facultatē subdelegandi: uiderint iuris periti: nos ueterē lectionē tuemur. E diuerso quoq; eadē particula nō minus in contrariū legis æquitatē mutat. ut libro digestorū unde uigesimo in titulo qui est de præscriptis uerbis. l. nō solent. sic enim legendum est nō ut omnes codices uulgo habēt: solēt. Non solent inquit qui nouerūt seruos fugitiuos alicubi celari: indicare eos dominis ubi celentur: quæ res non facit eos fures. Quod si legas solent qui nouerunt. &c. erit sensus legis non modo iniquus & in ciuilis uerumetiam falsus & a mente iurisconsulti alienus. Quis enim furem appellauerit eum qui scit seruum alicuius apud fugitiuarium delitescere? Quid quod Innocētius in titulo de furtis cap. qui cum fure partitur in calce cōmentationis citat hanc legem sub hac lectione non solent qui nouerunt. quod ipsum argumento est suo tempore digestorum libros nōdum fuisse uitiatos: quales nunc reperiuntur.

Onocrotalus. xxxii.

DRo eo quod apud hebræos Leuitici cap. xi. legitur caath. Septuagiuta primum atq; deinceps reliqui interpretes græci & latini onocrotalum transtulerunt. Inter aues nāq; quibus uesci per mosen deus prohibet hebræos caath hoc est onocrotalum nominat. De auibus inquit comedere nō debetis onocrotalum & porphyrionē & herodionē. Atq; iterum in Deuteronomio cap. xiiii. Im mūdas aues nō comedetis porphyrionem scilicet & nycticoracem. onocrotalum & charadriū. Onocrotali quoq; meminit Esaias cap. xxxiiii. Non erit inquit transiens per eam: & possidebunt illā onocrotalus & ericius. Plinius libro. x. naturalis histo. cuiusmodi auis illa sit his uerbis ostēdit. Olorum similitudinem onocrotali habent: nec distare existimarētur omnino nisi faucibus ipsis inesset alterius uteri genus. huc omnia inexplebile animal cōgerit: mira ut sit capacitas. mox perfecta rapina sensim

UVA. BHSC. IyR_216

inde in os reddita inferam in aluum ruminantis modo defert. Hæc pulcherrima dictu sunt: sed nihilo plus afferūt utilitatis quam si nihil dicere tur. Neq; em̃ satis est audire quod sit auis cygno similis: cū sit nostratib? cygnis duplo maior: tāetsi illis aliquo modo sit persimilis. Nā quod Plinius scribit nihil ab oloribus distare: nisi faucib? ipsis ineſſet alterius uteri genus: quid per uterum ipse intelligat satis liquet: nō tamē per nomē designatur quod ipse uult. hoc est ingluuiē: quæ a græcis prolobos dicitur. Est autē ingluuies quēadmodū ab Aristotele in. iii. de historia animalium definitur: cutis in amplū sinuata. qua primū cibus ingestus cōtinetur incoctus. hæc qua parte iūgitur gulæ angustior est. mox amplior. tū qua desinit in uētriculū iterū arctior. de qua Vergili? in. iii. geor. Improbus ingluuiē raniscp loquacibus explet. Hæc inquā in onocrotalo mirū in modū est ampla: quippe quæ amphoræ mensurā aut nō multo minus capiat. de qua Martialis. Turpe rauenatis guttur onocrotali. nam turpe guttur p magna ingluuie posuit. Turpe enim p magno aliquādo accipi notauit Seruius grāmaticus in illud Vergilii. iii. Georgicorū. Optima toruæ forma bouis: cui turpe caput cui plurima ceruix. & illud ex. iiii. eiusdē Armēta & turpes pascit sub gurgite phocas: utrobicp exponēs turpe pro magno. Hanc onocrotalus aqua explet: atcp ore aperto pisculis se obiectat: quos cū sentit deprehēsos intra ingluuiem: aquā per oris spiramēta euomit: atcp ita præda uescitur. ab hoc aquæ uomitu ego suspicor abhebræis auem cognominatam caath q̃ caath uomitus interpretatur. & ne quasi de re incognita pluribus disputē: duos onocrotalos contigit mihi uidere: alterū comīnus in foro bononiensi: ad uulgi spectaculum publice expositum: alterum eminus ad anæ fluminis ripam: ad cuius uolantis monstrosam magnitudinem uisendam multi mortales concurrerunt Aequiperabat sane mole sua agnum anniculum. Sed cū nemo sciret auis nomen: quamcp̃ alii dicerent se alias consimiles uidisse: ego illis dixi croton in italia uocari. & reuera ita appellabant bononienses. Sed cum onocrotalus interpretetur asinus crepitans: quoniā onos est asinus & crotao crepito: uidetur nomen impositum a uoce quam auis illa edat. quam mihi audire non licuit: propterea quod quemadmodum dixi alterum comīnus extinctum alterum eminus uolantem conspicatus sum.

Phase pascha pesach. xxx.

UVA. BHSC. IyR_216

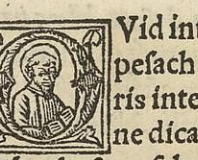

Vid interpreti uenerit in mentē: ut quod ab hebræis dicitur pesach per sama: in exodo atqꝫ aliis in locis instrumenti uetes ris interpretatus sit in phase: in testamento nouo græce & latine dicatur pascha. aut quid simile inter se habeāt hæc tria pesach. phase. pascha: ut ausus sit latinus interpres uertere pesach in phase: aut græcus in pascha: uellē differeret mihi quispiā triū linguarū peritus. Interim uero dicā ego quod sentio: quo ad alius afferat aliquid melius. Sed de phase in primis. p. exile in aspiratū uerti frequēs est apud eos qui de hebræo sermone transferūt in græcū aut latinū. ut p eo quod hebræi dicūt paro. pasga. pasur per. p. exile: græci primū deinde latini transtulerūt pharaon. phasga. phasur per. ph. aspiratū. & mille alia. seba uero apex qui subiicitur. p. litteræ cū ab illis prope semp per. e. uocalē proferatur: græci & latini plærūqꝫ uertūt in. a. ut pro eo quod illi dicunt per seba semuel zebulon rephaim. nos per. a. proferimus. Quod illi præterea zera geder. ecron p segol: nos zara gader acaron pronūciamus per. a. uocalē. Sama quoqꝫ in. s. uertendum esse nō est dubiū: quæ littera quanqꝫ non multum distet in prolatione a zeta. s. nostro & sigma græco respōdet: cū sin & sade uiolenter in illas transferantur: quemadmodū in libello de testate litterarum ex autoritate Hieronymi demōstrauimus. Illud mirabile quid placuerit interpretibus græcis & latinis heth litteram: quā Hieronymus duplicem aspirationem uocat subiecto patha siue cames uertere semper in. e. litterā ut noah. noe. tarah tare corah. core. iephtah. iepthe. atqꝫ eadem ratione pesach phase. p. subtili in aspiratum. e. in. a. sama in. s. heth subiecto patha in. e. Atqui græci litteris inuersis in pascha uerterūt. Nam heth litterā in chi. suum plærūqꝫ mutant. latini quia talē uocem non agnoscunt nisi tantum in dictionibus græcis: illā prope semper expungunt: aut in simplicem aspirationem uertunt. ut pro eo quod hebræi per heth dicunt haran hori horeb & hebron: græci per suum chi charan chori chore chebron dicunt. at latini expuncta heth littera. aran. ori siue horei ebron siue hebron proferunt. De nominis huius interpretatione nihilo magis est silendum: in quo maximi autores aberrarunt putantes pascha dictum a pascho quod est patior perinde ac si dictio hebraica patiatur etymologiam græcam aut græca latinam. De quo in repetitione quadam nostra disputauimus: monstrauimusqꝫ non posse fieri. hi sunt nō de media plebe: sed ex prima nota. Lactantius. Ambrosius. et ætate nostra Ioannes tortellius aliiqꝫ plures. Atqui Hieronymus cui

UVA. BHSC. 1yR_216

magis q̄ reliquis omnibus in litteratura credendum est in sermone de celebratione paschatos: pascha inquit nō est græcū: sicut uulgo uideri solet: sed hebræū esse dicunt: qui linguā utrāq; nouerūt: neq; enim a passione quoniam paschin græce latine dicitur pati: sed ab eo quod transitur. Idē apud matthæū pascha inquit hebraice dicitur phase non a passione: ut plerīq; arbitrātur: sed neq; dicitur pahse a trāsitu maris rubri: id quod ecclesia canit: post transitum maris rubri christo canamus principi: sed quod exterminator uidens sanguinem in foribus israelitarū pertransierit: neq; percusserit illos. Ait namq; scriptura. est enim phase. i. transitus domini. & transibo per terram ægypti nocte illa: percutiamq; omne primogenitum. & sequitur. Cūq; uiderit dominus sanguinem in superliminari in utroq; poste: transcēdet hostium domus: & non sinet percussorē ingredi domos uestras. atq; iterum. & cū dixerint uobis filii uestri: quæ est ista religio: dicetis eis. Victima transitus domini est: quando transiuit super domos filiorū israel in ægypto. Habet autem phase accentū in prima: non ut uulgus putat in ultima syllaba.

Phiton pro pythone. xxxiiii.

St in sacris litteris apud hebræos uerbū frequens ob: quod græci interpretes in engastrimython: latini in pythona uerterūt: non in phitonem: ut omnes latini codices habent: cum sit phiton nihili uerbum. aut si pro pythone sit positum: erūt in una dictione tria errata: quæ nulla ratione defendi possunt. Primum quod additur aspiratio. p. litteræ exili. alterum quod detrahitur aspiratio th. litteræ aspiratæ. tertio quod ponitur. i. iota pro ypsilo. quæ uitia inter quadraginta barbarismi species a grammaticis numerantur. Atqui mirum est tantum errorem non fuisse animaduersum a tanta doctissimorū uirorum multitudine: qui diuinæ lectioni operas suas dedicarunt: cum præsertim tam crebra huius uerbi mentio fiat. ut Leuitici cap̄. xx. Vir inquit siue mulier in quibus phitonicus uel diuinationis fuerit spiritus: morte moriatur. In deuteronomio quoq; cap̄. xxiii. Non sit maleficus neq; incantator. nec phitones consulatis. & in. i. Regum uolumine cap̄. xxviii. Saul inquit interfecit eos: qui phitones habebant in uentre. & paulopost dixit saul seruis. quærite mihi mulierem habentem phitonem. & dixerunt ei. Est mulier habens phitonem in endor. & subdit saul uerba ad mulierem. Diuina mihi in phitone: & suscita mihi quem dixero tibi. & de eodem in. i. Paralipo. libro cap̄. x. Mortuus est inquit saul: eo quod

UVA. BJSC. 1yR_216

phitonissam consuluerit. In quarto quoq; regum cap. xxi. de manasse filio ezechiæ regis iuda. Obseruauit inquit auguria & fecit phitones. In esaia quoq; cap. viii. Quærite a phitonibus & a diuinis qui stridēt in incantationibus suis. Idē cap. xix. Interrogabūt simulachra sua & diuinos & phitones. quibus in locis oībus p phiton. & phitonicus. & phitonissa. in græco ut diximus legitur engastrimythos: quod uerbum ex uerbo interpretari potest uētriloquus: quod gaster interpretatur uēter & mythos fabula siue uerbum: quod in. i. Regum libro expressit interpres: cū dixit qui phitones habebat in uētre. Hos pythonas a quibusdam uocatos Suidas autor est. Engastrimythos inquit: quē nonnulli pythona uocāt. A socle uero eūdem appellari dicit sternomanthin: hoc est ex pectore diuinantē. A platone uero euryclea ab eurycleo quodā uaticinatore: cuius Aristophanes quoq; meminit in comœdia cuius index est sphex. hoc est uespæ. Quid nō & Lucas in apostolica historia cap. xvi. hunc græce pythonem uocat quāquam refragātibus omnibus latinis codicib? qui pro pythone phitonem habēt. Puellā inquit quādam habentem phitonem: pro quo in græco est non habentē phitonē: sed spiritum pythonis: neq; admittēdi qui dictiones hebraicas in ordinē alphabetariū redegere scribētes phitonē per. f. litterā. neq; audiendus lipontinus: qui phitonicos entheatos siue diuinos interpr. Nisi forte phytonicos per. y. psilon legit: nomine a planta deducto. sed nihil ad rē de qua agitur plantæ significatio pertinet. Sed uideamus nūc unde diuini siue necromātici dicātur pythones siue pythonis spiritū habere. Est apud poetas fabula celebris: qđ post diuiniū sub Deucalione terra madefacta genuit immēsæ magnitudinis serpentē quem dixere pythonem: dictū a pythin quod est putrescere ex eo quod ex terra putri sit ortus aut in putredinē solutus. Hūc apollo traditur sagittis cōfecisse. de quo narratur ab Ouidio fabula per longa in primo Metamor. & Lucanus in. v. Matris adhuc rudibus pæan pythona sagittis explicuit. Hinc apollo uictor instituit sacros celebri certamine ludos. Pythia perdomitæ serpentis noīe dictos. Hinc pythius apollo & pythiæ apollinis uates: quæ illi? spiritu raptæ futura aut occulta dicebāt sedētes in tripode ex corio eiusdē serpētis inducto. Hic nimirū est serpens ille de quo scriptura dicit qđ erat callidior cūctis aialibus terræ. & de quo scribit Suidas his uerbis: quod pythonis dæmonii diuini accessu mulieres entheatæ prædicebāt futura. De pythia sacerdote Strabo libro de situ orbis. ix. ubi de phocide regione urbe delphis. parnasso mōte. Autores

UVA. BASC. 1548_216

inquit certi memorāt diuinū ipsum domicilīū profundā esse spelūcā: nō admodū ore lato patentē: inde aurā quidē referri sacro efflante numine: excelsum aūt ostio imminere tripodem: quē cū pythia cōscēderit: hausto diuinationis spiritu dei respōsa referre & metro & oratione soluta. Eadem propemodū & Iustinus libro. xxiiii. narrat. & Lucanus in. v. Vt uidit pæan uastos telluris hiatus. Diuinam spirare fidē uentosq; loquaces Exhalare solū: sacris se condidit antris Incubuitq; adyto. uates ibi factus apollo. & non solum uates sed uatum quoq; numē. nā quattuor res maximæ decernūtur illi. diuinatio: sagittādi peritia. musica & ars medicamentaria. & quēadmodū pythiæ ab apolline pythio sunt cognominatæ: ita & phoebades a phoebo. Lucanus. Nō inquā plenior artus phoebados irrupit pæan. Fœminas uero has diuinatrices quas dixim⁹ engastrimythos a græcis appellari philochorus in. iii. de diuinatione libro scribit solitas quoq; fuisse carminib⁹ mortuorū animas ex inferis excitare. Suidas q̄q; ubi de engastrimytho affert illud ex. i. Regū de pythonissa quæ samuelis animam defuncti elicuit. Hieronymus quoq; in illud Esaiæ cap. xix. Per hæc inquit uerba significat magorū necyomantiam per quā animas euocare dicūtur & tenues umbrarū immo dæmonū audire uoces. Deniq; p pythone aquila magū interpretatus est: qui hebraice dicitur ob. pro quo septuagiuta de terra loquētes transtulerunt. Hæc hieronymus.

Porphyrio. xxxv.

INter aues quibus per mosen deus prohibet hebræos uesci rachan euumerat: quem interpretes græci & latini in porphyrionē uerterūt. Scribit nāq; in Leuitico cap. xi. hæc sunt quæ de auib⁹ comedere non debetis & uitāda sunt uobis. & postea quā aliquot enumerauit subdit. cicnum & onocrotalū & porphyrionem. Atq; iterū in Deuteronomio hoc est secūda lege ubi eadē uerba sed alio ordine repetuntur. Aues inquit immūdas ne comedatis aquilā scilicet & gryphē & subdit ibin & mergulū porphyrionē & nycticoracē. Sed neq; hebræi hodie sciūt quid sit rachan. neq; aliquis ex græcis aut latinis autoribus quos mihi cōtigit aut legere aut audire mihi qđ aiunt ad manū monstrare potuit: quæ auis aut cuiusmodi sit porphyrio. meminit illius Martialis in disticho cuius index est porphyrio. meminit Aristoteles in tertio de historia animaliū uolumine: sed neuter illū ante oculos ponit. Plinius certe luculētissime libro naturalis historiæ. x. his uerbis porphyrionem describit. Bibūt aues suctu cæteræ: porphyrio solus morsu bibit.

UVA. BHSC. IyR_216

Idē ex proprio genere omnē cibū aqua ſubinde tingens: deinde pede ad roſtrū uelut manu porrigēs. roſtra iis & prælōga crura rubēt. Satis aperte Plinius porphyrionē nobis ante oculos ponit: ſed nihil mirū eſt ignorari auem quæ ſit paucis cognita. Sed cū in bætica mea turdertania maxime in qua eſt patria mea nebriſſa: hæc auis ſit familiariſſima: atq; in ſingulis prope domibus habeatur in deliciis: quæ me ratio ab ignoratione rei notiſſimæ: ac ſeſe oculis omniū nebriſſenſiū cotidie ingerētis excuſare poteſt: aut q̄ dari uenia in plano ſolo ceſpitanti? Nā in eo opere in quo dictiones græcas & latinas in uoces hiſpanas atq; hiſpaniēſes interpretatus ſum: porphyrionem eſſe dixi auem alas rubras habentem atq; rurſus phoenicopterum alas quoq; rubras habentem dixi: quaſi idem eſſet porphyrion quod phœnicopterus. Sed in utroq; me etymon decepit. In altero quod porphyra eſt pūrpura. in altero quod phoeniceus eſt puniceus. Poſtea tñ longa experiētia didici porphyrionem eſſe quē uocant in bætica mea calamon. Phoenicopterū uero quem appellant flamenco. utrūq; ſæpe uidērā atq; ſæpe nominari audierā: ſed quēadmodū Arius barboſa meus in quodā epigrāmate de me teſtatus eſt ex uerbis Plinii in proemio naturalis hiſtoriæ. Arduū eſt nomina rebus & res nominibus reddere: idq; non modo in iis quæ ſunt a nobis remotiora: uerum etiam ex iis quæ iter manus oculoſq; uerſantur.

Scruta quæ ſunt. xxxvii.

ANgelus politianus pace aliorū dixerim: noſtro ſæculo uir omniū eruditiſſimus in prima quā unicā uidim⁹ centuria obſeruatione triceſima his uerbis ſcribit. Vocabula quæpiā ſunt ita rara inuentu: ut ſi iterū in ea incidam⁹ ob id feciſſe operæpreciū uideamur: ſqñ ſingularia credebātur. ſicut inquit ſcruta dixit Horati⁹ in hoc uerſiculo ex pri. epiſtolarū. Vilia uendentē tunicato ſcruta popello. dixit iterū Sidonius apollinaris libro epiſtolarū. vii. per hæc uerba. Nunc quædā friuola: nūc ludo apta uirgineo ſcruta donabat. Sed hominis diligētiā admiror: qui neq; dixit ſcrutū quid eſſet: & quod putauerit poſt Horatium Sidonium modo Apollinarē eo uerbo uſum. Nam & Hieronymus bis id uocabulum poſuit: primo in. iii. Regum libro. cap̄. x. negociatores inquit uniuerſiq; ſcruta uendentes. Atq; iterum in Neemia. cap̄. iii. Poſt meſollam ædificauit Melchias filius aurificis uſq; ad domum nathinæorū & ſcruta uendentium: pro quo mendoſe in recentioribus libris ſcuta uēdentium utrobiq; legitur. Hinc ars ſcrutaria eorum qui ſcruta uendunt:

ut apud Apuleiū in.iiii. de asino aureo. Vos inquit per balneas & aniles cellulas reptantes scrutariā facitis. Quid uero scrutū significet nō possumus uno uerbo mōstrare: sed quātum ex uaria lectione colligimus scruta sunt merces uiles minutæ aptæq; potius ludis q̄ seriis rebus. & scrutarii huiusmodi res uēdētes: quos hebræi roolim uocant. Hieronymus in scruta uēdentes uertit. uulgus buhoneros appellat: ipsasq; res baratiias nominat. hinc est uerbū scrutor. aris. pro eo quod est scruta & huiusmodi res implicitas & cōfusas explicare: ea forma qua a rima hoc est fissura inclinatur rimor. aris. ꝑ eo quod est quasi per rimas aliquid inquirere.

Scutulata. xxxviii.

N psalmo quadragesimo quarto qui est apud hebræos quintus & quadragesimus: pro eo quod hebraice legimus lircamoth: Hieronymus interpretatur inscutulatis. in editione uulgari habetur circumamicta uarietatib⁹. In quo duplex est diuersitas ab hebræo: altera uersuum distinctione: altera in uerbis. Ordo namq; in hebræo hic est. Omnis gloria filiæ regis intrinsecus: fasceis aureis uestita est. & sequitur alter uersus. In scutulatis ducetur ad regē: uirgines sequētur eā. amicæ eius ducētur illuc. In editione cōmuni aliter. Omnis gloria eius filiæ regis abintus in fimbriis aureis circūamicta uarietatibus. Hic interpungēdo subditur alius uersus. Adducētur regi uirgines post eam: proximæ eius afferētur tibi. Omitto nūc alias diuersitates in uerbis & in sentētiis: uenio ad illā quod pro circūamicta uarietatibus Hieronymus ex hebraica ueritate interpretatus est in scutulatis. Pro uarietatibus nāq; non est qui nō intelligat uestes diuersicolores: aut polymitas: aut segmentatas: quæ tamē uestes sint scutulatæ pauci nouerūt. Scutulatarū quoq; uestium fit mētio in Iezeciele. Cap̄. xxvii. Propter multitudinē inquit operum tuorū guttam. purpurā. scutulata. byssum. & sericū proposuerunt in mercatu tuo. Scutulatorū quoq; meminit Iuuenalis dicēs. Cerulea indutus scutulata & galbana rasa. Cūq; ex lircamoth uerbū ex uerbo interpretetur in uacuitatibus: quod genus uestis intelligendum sit hoc in loco uideamus. Scutulata uestis ut inquit Varro dicta est qnasi sit uelut scutulis quibusdā distincta. Plinius quoq; libro. viii. ubi de textrina plurimis liciis texere quæ polymita appellāt: alexādria instituit: scutulis gallia diuidere. & pauloante: quā sola ars ait scutulato textu cōmendat. Sed scutula illa quēadmodū sint effigiata nōdū liquet: an uidelicet colorū uarietate:

UVA. BHSC. IyR_216

an licioru permutatione: nūc expressa: nunc depressa: ut in mappis fieri uidemus. Ego uero quātum assequi possum coniectura sic existimo: scuta illa ex inanitate filamenti in maculas esse formata: idq; ex licioru subductione fieri: quemadmodū etiā nūc uidemus ex filorū incisione sindones & mantilia in uarias picturas foraminari. Cur uero id existimē moueat me id quod Plinius libro. xi. scribit agēs de generib⁹ arachneorū: inter quos scutulatorē quoq; enumerat. Texere inquit a medio incipit circinato orbe subtegmina adnectēs: maculasq; semper paribus interuallis sed subinde crescētibus ex angusto dilatās insolubili nodo implicat. quāta arte celant pedicas scutulato rete ad capiēdas muscas circa grassantes? Vides a plinio retis maculas appellari scutula. Accedit sermo hebræ⁹ qui eiusmodi foraminulentas uestes recamoth. i. uacuitates siue inanitates uocat.

Sedere ad dextram. xxxix.

QVm apud oēs nationes usitatissima sit cōsuetudo ut qui sedet siue incedit ad dexterā alicuius obtineat locū priorē: quid sibi uult quod in psalmo. cix. legimus Dixit dominus dño meo: sede a dextris meis. nā cū psalmus ille in sensu etiā litterali de christo intelligatur: sintq; uerba patris ad filiū: quid incōgruentius dici potest: aut quid magis indecorū quā quod filius priorē occupet locum? Neq; solum hic sed mille aliis in locis scriptura sacra testatur christum ad dexterā patris sedere: qui tametsi natura patri est æqualis: qua tamē filiꝰ & qua homo est cedere debuit patri primā sedē. Scio hūc locum a theologis exponi solere a dextris: ideſt in bonis potioribus. expositio certe nimis uiolēta: atq; male cohærēs. Quod si ad dexterā sedere honorificentius est: cur in eodē psalmo subiūgitur dominus a dextris tuis? aut quid sibi uult hæc dexterarū permutatio: quod & Augustinus subdubitauit. Legimus præterea in. iii. Regū libro cap. ii. de bethsabe cū ueniisset ad Salomonem filiū nuper regno potitum: quod sedit rex super thronū suū & quod positus est thronus matri regis & sedit ad dexterā illi⁹. Illud quoq; ex psalmo. xliii. & xl. Astitit regina a dextris tuis ī uestitu deaurato. Neq; enim tantum reuerentiæ filius debet matri aut sponsæ spōsus: ut si ad publicum magistratum peruenerint matri aut sponsæ in aliorum maxime conspectu priores sedendi partes concedant. Iure igitur factum est q Qu. fabius maximus cōsul cum pater proconsul equo uehēs illi obuiam processisset imperauit lictori ut iuberet patrē ex equo descēdere: qui iussus paruit: filiūq; collaudauit: quod dignitatem imperii retinuisset. Ego

UVA. BHSC. IyR_216

uero cum hanc ordinis ſedēdi indignitatem mecum ſæpius reputarem: ſubiit mihi quædā ſuſpicio aliū fuiſſe apud antiquos ſedendi ordinē quā qui ſit noſtris temporibus: ut uidelicet qui ſederet ad ſiniſtram eſſet potior eo qui ſederet ad dexteram: id quod poſtea multis argumentis fuit mihi exploratū atq; cōpertum. Sed qua uia in eam cogitationem peruenerim paucis mihi narrandū eſt. Principio q; illi qui potētiores aſſectabātur ſiue armati ſiue inermes tum ſatellites. tū ſtipatores. tum laterones ſiue latrones fuiſſe dictos: eoſdēq; apud autores dici aut tegere latus. aut claudere latus. aut cingere latus. Horatius in ſecūdo ſermonū. ut ne tegā ſpurco damæ latus? Iuuenalis. Diuitis hic ſerui claudit latus ingenuorum filius. Ouidius. iiii. de pōto. Dumq; latus ſancti cingit tibi turba ſenatus. Latus quoq; intectū ſiue nudū dicebatur illius quem nemo comitaretur. Ambroſius in ſermone de obitu fratris ſui. quod ſi quādo ſine altero pro deūdum fuit: intectū latus putares. Seneca libro. iii. epiſtolarū. Nudū erit latus: incomitata lætitia. Is præterea qui aliū comitabatur: dictus erat ire exterior. Cui uero præſtaretur comitatus: ire interior. Horati? ubi ſupra Ne tamē illi tu comes exterior ſi poſtulet ire recuſes. & ſubdit uerba quæ ſupra retulimus. ut ne tegam ſpurco damæ latus? haud ita troia me geſſi. Ouidius libro. v. faſtorū. & medius iuuenū nō indignātibus ipſis ibat: & interior ſi comes unus erat: de ſene loquitur cui debetur honos a iuuenibus. Atqui reſtat probandū quod exterior is dicatur qui ſit ad dexteram alicuius: & interior qui ad ſiniſtrā. Seruius grammaticus enarrans illud Vergilii ex. v. æñ. Radit iter leuū interior: exponit pro ſiniſterior. citatq; Ciceronē dicentē in quē omnia intus. & Saluſtiū in. ii. hiſtoria. introrſus prima aſiæ bithynia eſt. ubi Cicero intus & Saluſtius introrſus pro ſiniſtrorſus acceperūt. Horatius quoq; in. ii. ſermonū. Interiore diem gyro trahit: ire neceſſe eſt. ubi interiore p ſiniſteriore ponitur: quod meridies mūdi pars ſiniſtra eſt: quēadmodū ſeptētrio dextra. Lucanus in. iii. pharſaliæ. Ignotū uobis arabes ueniſtis in orbē umbras mirati nemorū non ire ſiniſtras ideſt meridionales etiā in æſtate. Ouidius quoq; in. ii. meta. Neu te dexterior tortum declinet ad anguē. Neue ſiniſterior preſſum rota ducat ad aram. Atqui anguē inter duas arctos in morē fluminis labi & aram ad meridiē ſitam eſſe nullus poetarū ſed neq; aſtrologorū ignorat. Colligamus igitur ex iis quæ diximus eū qui ſit alteri? comes claudere aut cingere aut tegere latus atq; eidem ire exteriorē hoc eſt ad dexterā illius. Cuius uero latus clauditur cingitur tegitur ire interiorē hoc eſt ad

UVA. BHSC. IyR_216

siniſtrā: qui locus erat dignitate præſtātior. Eſt præterea nō contēnēda quædam ratio ſumpta ex eo quod legimus Paulū apoſtolū datum comitem ad dexterā petri: quod in illorū imaginibus diſponēdis pictores obſeruant: & in diplomatis pontificum ſigillo munitis animaduertimus ut Paulus ſemper ſit Petro dexter. Nūquid tanquā in potiori loco? Abſit ut apoſtolorū principi alter quiuis præferatur. Nam quid ſibi uult gladius ille quem Paulus habet ſtrictum: niſi quod eſt Petri comes ſtipator atq; ſatelles? Huius antiquitatis ignarus Thomas in illud Apoſtoli ad galatas cap. i. qui ſuſcitauit eū a mortuis: cū nō haberet quid diceret: ad commentum illud cōfugit: quia præſens inquit uita ſignificatur per ſiniſtram: futura uero per dexteram. inquātum iſta eſt cœleſtis & ſpiritualis: illa uero tēporalis: ideo petrus qui uocatus a chriſto adhuc in carne mortali poſito ponitur in bulla papæ in ſiniſtra parte. Paulus uero quia uocat? a chriſto iam glorificato: ponitur in dextra parte. Reliquū eſt ut ad quæſtionē Auguſtini de permutatione dexterarū reſpondeamus. Ille nāq; ut eſt in rebus quæ ad noſtrā religionē pertinēt nihil affirmātis academiæ imitator uidetur illā non penitus explicaſſe. Nos uero ex iis quæ in ſuperioribus dicta ſunt reſpōdemus: qđ aut pater ſedet in throno maieſtatis ſuæ: & ita iubet filiū ſibi a dextris hoc eſt in ſecundo loco ſedere: aut præſtat ſe filio tanquā ſtipatorē protectorēq;: & tūc reponit filiū in primo hoc eſt in tutiori loco & ſic dictū eſt dominus a dextris tuis: unde ſubdit: confregit in die iræ ſuæ reges. Atq; iterū in pſalmo. xv. Prouidebā domino in conſpectu meo ſemper: quoniam a dextris eſt mihi ne commouear.

Symbolum quid. xl.

EX falſa nominū etymologia multi etiā ex uiris doctiſſimis in miſerādos errores lapſi ſunt: utin uerbo ſymbolum: putātes quod diceretur a ſyn quod eſt con: & bolos qnēadmodum ipſi interpretantur bucella: finxerunt neſcio quæ ſomnia: & quæ nuſquā apud autores legūtur idoneos: Poſt aſcenſionē dñi ſiue poſt ſpiritus ſancti miſſionē apoſtolos in unū locum congregatos cōpoſuiſſe ſymbolum. ita ut quiſq; illorum ſingulos fidei articulos contulerit: ut Petrus primū. alter ſecūdum. alius tertium: & deinceps alii ſuos bolos dederint: quo nihil ineptius ſed neq; puerilius excogitari poteſt. Ego namq; non diffiteor ex cōmuni apoſtolorū cōſenſu ſiue illorum centū uiginti quos ſuo aduētu ſpiritus ſanctus afflauit: ſymbolum fuiſſe compoſitum: illud uero qđ ſuā quiſq; particulā cōtulerit neq; eſt credibile neq; ueriſimile.

UVA. BHSC. Tyk_216

In iis enim quæ multorum decreto constituuntur: non unusquisq; suum uerbum siue orationem dicit: ut inde quasi senatus consultū conficiatur: sed omnes eādem rem sentiunt: aut uno sententiam dicente cæteri pedibus manibusq; in eādem sententiam eunt. Sed decepit illos etymologia: quod bolus esset bucella putantes: non minus ridicule quam in uerbo dia bolus: quod dicatur a dia quod est duo & bolus: cum potius interpretetur calumniator a diabalin quemadmodum symbolum collatio a diabæno: quod est confero. Sed qua de causa apostolorum symbolum sit uocatum Ruffinus presbyter aquileiensis in expositione symboli ad Laurentium papam multis uerbis exponit. quæ libuit hoc in loco apponere: ut autoritate tanti uiri permoti desinant somniare iis de rebus quæ ad historiæ fidem pertinent. Tradunt inquit maiores nostri quod post ascensionem dñi cum per aduentum spiritus sancti supra singulos quosq; apostolos igneæ linguæ sedissent: ut diuersis uariisq; linguis loquerētur: per quod eis nulla gens extranea nulla linguæ barbaries inaccessa uideretur & in uia: præceptum eis a domino datum ad prædicandū dei uerbum ad singulas quemq; proficisci nationes. Omnes igitur in uno loco positi & spiritu sancto repleti breue istud futura sibi prædicationis indicium in unum cōferendo quod sentiebat unusquisq; cōponunt: atq; hanc credentibus dandā esse regulam statuunt. Symbolū autem hoc multis & iustissimis ex causis appellari uoluerunt: symbolum enim græce & indicū dici potest & collatio: hoc est quod plures in unū cōferūt. Id enim fecerūt apostoli in his sermonibus in unum cōferendo quod unusquisq; sensit. Indicium autē uel signum idcirco dicitur: quia in illo tēpore sicut apostolus Paulus dicit & in actibus apostolorum refertur: multi ex circumuenientibus iudæis simulabant se esse apostolos christi & lucri alicuius uel uētris gratia ad prædicandum proficiscebantur. Idcirco istud indicium posuerunt: per quod agnosceretur is: qui christū uere secundum apostolicas regulas prædicaret. Denicq; & in bellis ciuilibus hoc obseruari ferūt: quoniam & armorum habitus par & mos unus est atq; eadem instituta bellā di: nequa belli subreptio fiat: symbola distincta unusquisq; dux suis militibus tradit: quæ latine signa uel indicia nuncupantur: ut si forte occurrent quis de quo dubitetur: symbolum prodat si sit hostis uel socius. Ex his Ruffini uerbis satis colligitur & unde dicatur symbolū: & quod a pluribus constituatur simul: & in quos usus ordinetur hoc est sit quasi belli tessara.

UVA, BHSC. XVI_216

Nueniũtur in ſacris litteris frequenter hæc duo uerba ſimila & ſimilago. ut in Leuitico cap̃. ii. cũ obtulerit oblationẽ ſacrificii dño: ſimila erit eius oblatio. & ibidẽ cap̃. vi. Hæc erit lex ſacrificii. tollet ſacerdos pugillũ ſimilæ. & centum aliis in locis. Hinc ſimilago dicitur ea forma qua a farre farrago. a plũbo plũbago: cũ idem ſit ſimila qđ ſimilago. ut Eccli. cap̃. xxxv. Retribuet gratiã: qui offeret ſimilaginẽ. & ibidẽ cap̃. xxxiii. Da ſuauitatẽ & memoriã ſimilaginis. Sed quid ea uerba ſignificẽt: nõ uocabulorũ interpretes: nõ ſacrarũ litterarũ enarratores: nõ denicꝫ medici: quorũ ſcire hæc maxime intere erat addiuinarũt oẽs ad unũ dicẽtes eſſe floré purgatæ farinæ: hoc eſt pollinẽ illã ſubtiliſſimã quæ ex ſetaceorũ cõcuſſione reſoluitur atcꝫ euolat: aut farinã per ſericea cribra purgatiſſimã. Georgi⁹ merula delicias triticeæ farine dixit eſſe: qđ & ego fateor: ſed nõ quas ipſe putauit. ille nãcꝫ reliquis oĩbus uidetur ſubſcribere dicẽtib⁹ eſſe farinã illã purgatiſſimã delicatiſſimãcꝫ. Ioannes baptiſta qui ex noſtræ tẽpeſtatis ſcriptoribus uult uideri diligentiſſimus: plurimum aberrat putans eſſe gen⁹ legumĩnis. Sed nos quid ſimila ſit breuiter dicam⁹. Granũ tritici molitũ in tres partes reſoluitur in cutẽ illã tenuẽ: quã furfures medici. Plini⁹ & Columela ſaluiatũ appellãt: reliqui farinæ purgamẽta. In nucleũ hoc eſt ſemẽ illud dulce & glutinoſum in medio ſinu grani: qđ eſt genitale ſemẽ unde erũpit radix atcꝫ tritici herba primũ: ac deinceps calamus. In corpus denicꝫ qđ defendẽdi ſeminis gratia eſt a natura excogitatũ: & qđ cadẽs in terra moritur. ut dicit ſaluator Ioannis cap̃. xii. Hoc friabile eſt atcꝫ in farinã reſolubile: cũ ſemẽ lẽtore ſuo uix reſolui poſſit. Farina igitur ex tritico his trib⁹ cõſtat. ſaluiato. ſemine. corpore. q̃ cũ ſetaceo excernitur. ut dicit Vergili⁹ in moreto. ſubſidit ſyncera foraminibuſcꝫ liquatur emẽdat a ceres. Reliqua duo eminẽt. q̃ rurſus in eodẽ ſetaceo cõcuſſa ſupnatat ſaluiatũ. ſemẽ uero ſuo põdere it peſſum. atcꝫ ita ex crebra ſetacei cõcuſſione ſecernitur ſaluiatũ a ſemine. & hoc eſt quod nos aſſeueram⁹ dici ſimilã illã ex qua ſibi offerri ſacrificii oblationẽ de⁹ i ſcriptura toties exigit: & ad multos mortaliũ uſus accõmodatã: ut dicit Martial. nõ poteris ſimilæ dotes numerare nec uſus piſtori toties cũ ſit & apta coco. Ex ea namcꝫ cõficiũtur panes nõ modo guſtui iucũdiſſimi: ſed qđ adalimẽti rationẽ pertinet firmiſſimi. Nã qui ex polline cõficitur ut inquit Celſus libro. ii. infirmiſſim⁹ eſt unde panis autopyros a quo ſimila nõ eſt excreta. quẽadmodũ ſecũdari⁹ quẽ Trãquillus dicit Auguſtũ appetiſſe: in quo ſaluiatũ a ſimila non eſt

UVA. BHSC. IyR_216

secretum. Astipulatur huic meæ assertioni hebreæ litteræ: quæ ubicunq; nos habemus similam illi habent soleth per sama litteram. Interrogati uero hebræi quid soleth sibi uelit: acemit dicunt. atqui in bætica mea acemit uocant: id quod ego similam dico: ex qua in festorum celebritatibus faciũt delicatissimos panes: quales sibi deus offerri uult Leuitici cap. xxiii. & xxiiii. & mauri atq; æthiopes qui apud nos degunt: suum illum peculiarem cibum concinnant: quem sine honoris præfatione nominare non licet: alcuzcuz appellãt. Astipulatur quoq; tarraconẽses quos opici aragonẽses dicũt: paucis litteris mutatis semola pro simila uocãt. Temperatur autem cibus ille oleo melle aromatisq;: cuius sapori sacræ litteræ assimulãt panẽ illum angelicum qui de cœlo cadebat. Exo. xvi. Erat inquit mana quasi semẽ coriãdri albũ. gustusq; eius quasi similæ cũ melle. Frigebatur aũt & oleo. ut in. ii. Reg. capi. vi. & in paralipomenis. dedit da uid uniuersæ multitudini similã frixã oleo. Sidoni9 quoq; apollinaris. similã frictã in quadã cõtinẽtiæ sartagine. De similagine quod idẽ est Serenus additur excussus dulci similagine furfur. & Cato de re rustica. Selibram similaginis indito. Illud tñ aduertendum quod cũ sint multa tritici genera quæ Plini9 & Columella ad tria reducũt: robum: silignẽ: & trimestre: in duobus ultimis uix posse dignosci similam. In robo uero ruuion hispani uocãt: nõ ubiq; facile posse discerni: in bætica uero mea quã facillime. Sin pro sed si. xliii.

Aurẽtius Valla libro elegãtiarũ secũdo. Sin inquit per si nũq; in prima parte collocatur: sed in secũda: ubi fere est duorũ oppositio. affertq; in testimoniũ illud Terẽtii ex andria. Si illum inquit relinquo eius uitæ timeo. sin opitulor huius minas. Illud quoq; ex eodẽ si hoc celetur in metu. sin patefit: in probro siem. Vergilius quoq; primo geor. At si uirgineum suffuderit ore ruborẽ uentus erit: uẽto semper rubet aurea phœbe. Sin quarto exortu nãq; is certissimus autor. & fere apud autores semper eodẽ modo hanc particulã inuenies positam. In sacris quoq; litteris frequenter idem est illius usus. ut Geneseos cap. iiii. Nonne si bene egeris recipies: sin autem male: statim in foribus peccatum tuũ aderit. Exodi quoq; cap. xxi. Si seruus habẽs uxorem fuerit: & uxor egredietur simul. sin autẽ & dominus dederit illi uxorem &c. Leuitici preterea. xiiii. Si creuerit in cute lepra contaminabit eã. sin aũt in loco suo cãdor steterit: & quæ sequuntur. In eodẽ quoq; uolumine & Numerorũ & Deuteronomii semp in eadẽ significatione reperies.

UVA. BHSC. IyR_216

In tertio quoq; Regū cap.i. Si fuerit inquit uir bonus: nō cadet nec unus quidē capillus eius in terram. sinautem malū inuentū fuerit in eo moriet. Est etiā ut ait Valla quādo sin unum reperitur: sed quod secundi loci uim obtineat: neq; tamē superiori si respōdeat. ut apud Vergi. ii. Georg. Mē uero primum dulces ante omnia musæ Quarum sacra fero ingenti perculsus amore Accipiāt. cœliq; uias & sydera mōstrent. & sequitur Sin has ne possim naturæ attingere partes. Salustius quoq; Imperat & præcio insidiatores massiniſſæ. areāt ac maxime occulte sin id parū ꝓcedat: quouis modo numidam interficiat. In sacris præterea litteris eodē modo. Geñ. xxiiii. accipies inquit uxorē filio meo isaac. Respōdit seruus. sin noluerit mulier uenire mecū in terram hanc: num quid reducere habeo si lium tuū ad locum de quo tu egressus es? subintelligitur nāq; si uoluerit mulier uenire mecū. & tūc sequitur sin noluerit uenire. Exo. quoq; cap. x. dimitte populū meū ut sacrificet mihi. & tunc subintelligendum quod si feceris nihil tibi inferā mali. & tūc sequitur. Sin autē resistis & non uis dimittere eū: ecce ego inducam locustam &c. & infra cap. xii. tollat unusquisq; agnum per familias & domos suas. sin autem minor est numerus quā sufficere possit. &c. subauditur nāq; si familia est tāta q̄ possit agnum absumere. Et infra cap. xvii. Cūq; leuaret moyses manus uincebat israel. sin autē paululū remisiſſet: superabat amalech tantū em̄ ualet cū leuaret manus quantū si leuaret manus. Item leuitici cap. v. Offerat de gregibus agnum siue caprā. subaudi si habuerit. deinde infertur. sin autem non poterit offerre pecus: atq; pari modo aliis compluribus in locis. Quare sin utrobiq; pro sed si est accipiendum. nam particula autem completiue ponitur cum in uoce sin contineatur. Quod uero sin pro si non accipi aliquando possit nusquā apud autores legitur: id quod frequenter in sacris litteris reperias. Sed recte an perperam alterius loci est disputatio. Ecclesiastici cap. v. Si est tibi intellectus responde proximo. sin autem sit manus tua super os tuum. sin posuit pro sed si non. Primo quoq; Macha beo. cap. xv. Tradite inquit ciuitates quas occupastis: sin autem uenimus & expugnabimus uos. Lucæ. xiii. Et si quidem fecerit fructum subaudi excoletur ficuus illa. et tunc infertur: sin autem in futurum succides eam. & Apoca. cap. ii. Pœnitentiam age & prima opera fac. sin autem uenio tibi & amouebo candelabrum de loco suo. quibus in locis omnibus sin ꝓ sed si non nimis uiolenter accipitur.

UVA. BHSC. IyR_216

Egimus libro Regum. iiii. cap. vi. de cratere siue concha illa ænea quã præcepit fieri Salomon. fecit mare fusile decẽ cubitorum. & paulopost. duo ordines sculpturarum histriatarum erant fusiles. Omnes quos ego unquam uidi exponũt histriatarum pro historiatarum. quasi in ipsis ordinibus essent historiæ aliquæ sculptæ quod nõ lõge est a uerisimilitudine. Sed quod histriatarum pro historiatarum interpres posuerit est quidẽ nouum atq; inauditum: cum præsertim in hebræo nihil tale cõtineatur. Ex quo fit ut suspicer non histriatarum sed striatarum debere legi. Est quidẽ stria apud uitruuium in sculpturis partes quæ prominent & quasi quædã femora siue illa sint colũnarum siue fornicum. has græci exochas uocãt. Contra uero partes cauæ quibus striæ prominent strigiles dicuntur uitruuio. ut libro. iiii. Circa strigilium inquit caua & angulos striarum. Idem libro. vii. canaliculas earũ quæ strigiles appellantur utrũq; ductum a stringendo siue strigando hoc est poliẽdo. Plinius de fungis libro. xxii. rimosa inquit stria. nam fungos nemo ignorat esse striatos & in ipsa stria rimosos. Hinc striata dicũtur canaliculata & tumorem mediarum partium quas diximus strias appellari. Apuleius x. meta. striatam inquit gerens frontem pro rugis sulcatam. Plinius libro. xxi. Candor lilio eximius foliis foris striatis. habent enim lilia uenas prominentes in modum striarum. Idem libro. ix. de generibus concharum quasdam striatas appellat. i. a parte exteriori canaliculatas quales plerasq; uidemus. De quibus Plautus in rudẽte. captamus cõchas plagusias striatas. Sidonius quoq; apollinaris. Latus utrũq; senis cauatur striaturis.

Stibium. xliiii.

N quarto Regũ libro cap. ix. legitur qđ Iezabel uxor Achab regis depinxit oculos suos stibio. Itẽ in Ieremia cap. iiii. Cũ uestieris inquit te coccino: cũ ornata fueris monili aureo: & pinxeris stibio oculos tuos frustra cõponeris. Ex iis qui hæc loca exposuerunt nemo intellexit sed nec suspicatus est quid stibium sit. Nicolaus mamotrectus & catholicus cerusam interpretãtur. Cantor parisiensis esse instrumentum putat quo mulieres pilos superciliorũ trahũt. uolsellas id latini appellãt. Archiepiscopus cãturiẽsis quod est color: sed nõ cõtrahit illũ ad speciẽ ut dicat qui color sit. Hugo cardinalis quod est unguenti genus: quo tincta facies efficitur rubra: uolens opinor purpurissum significare. Quis uero sane mẽtis diceret quod sit cerusa? aut quæ

UVA. BHSC. IyR_216

unquam fœmina ornatus causa medicamẽto albo circa oculos usa est? nisi forte neq; ipsum cerussæ nomẽ quid esset intellexerũt: cũ sit albor ille ex plũbo derasus quẽ græci psimithiũ uocãt: dictũ a psimmithoo quod est colore albo linire siue fricare. Sed neq; purpurissum potest intelligi: cum nihil minus ad oculorũ pulchritudinẽ faciat: quã ullum rubricæ genus. Nã qui uolsellã dixit esse stibiũ haluncians dixit: quia oculorum facta fuit mentio. Quid igitur stibiũ sit Plinius libro. xxxiii. manifeste ostẽdit. in metallis inquit argenti inuenitur spumæ lapis candidæ nõ tamen trãslucẽtis stimmin appellant. alii stibium. alii alabastrũ. aliqui larbason. uis ei? restringere ac refrigerare. principalis autẽ circa oculos. Nãq; ideo & platyophthalmon id appellãt: quoniã dilatet oculos: & fluctiones inhibeat. Quod uero Plinius dixit lapis spumæ cãdidæ. i. albicãtis: illud est anteq; teratur. nã tritus in nigrorẽ uertitur fuligini simile. Hieronymus ad furiã nõ habuit crispãtes mitras neq; oculorũ orbes stibio fuliginatos. Nondũ fortasse expressimus quid stibium sit. est quod uulgus medicorũ appellat antimonium. quod hispani alcohol. Quod uero stibiũ sit antimoniũ testatur Galeni interpres qui semp stimmin antimoniũ interpretatur. Iã uero stimmin & stibiũ & alabastrum & larbason & platyophthalmon synonyma esse satis ex Plinio colligitur. Decipiuntur ergo tempestatis nostræ medici accipiẽtes stibiũ pro chalcocaumeno. i. pro ærc cõbusto hoc est alhadida: ex eo fortasse decepti quod æs cõbustum & stibiũ cõmune sit medicamentũ oculorũ. Lusit diuus Gregorius in calce cõmentariorũ quos scripsit in librũ Iob exponẽs nomẽ tertiæ illius filiæ hoc est cornu stibium quasi esset compositũ a cornu & tibia instrumẽtis musicis. cũ sit a cornu & stibio hoc est gutto corneo in quo reponitur stibium: ut sit cornustibium hispane alcoholera. Nam & in libro Regũ & in Paralipomenis & Ieremiã apud hebræos puth hoc est stibiũ legitur. & in Iob cerenhapuch. i. cornu stibii. nec minus in hoc hebræi decipiuntur qui pro hapuch per. p. exile habẽt haphuc per ph. aspiratũ. itaq; pro stibio interpretatur intortum: sed ego magis credo interpreti Hieronymo atq; adeo rationi: quam hebræorum litteraturæ. Talitha & tabitha. xlv.

Scribit Marcꝰ euãgelista capũ. v. quo pacto saluator noster suscitaturus iairi filiã archisynagogi præsens puellæ manum dixit tabitha cumi. & subdit euãgelista quod interpretatũ puella tibi dico surge. Scribit præterea Lucas in apostolica historia capũ. ix. qđ in ioppe phoenices oppido fuit quædã fœmina noĩe tabitha q̃ interpretatata dicitur dorcas. Cũ igitur utrobiq; eadẽ sit litteratura: ne-

UVA. BHSE. IyR_216

ceſſe eſt in alterutro loco eſſe mēdū: aut uocabulū apud aramæos utrūq; hoc eſt puellā & dorcada ſignificare. Cōſulto itaq; magiſtro Paulo uiro utriuſq; linguæ aramææ dico atq; hebraicæ erudito: & qui ab hebræis codicib⁹ perquā reuerēdi pris protomyſtæ toletani præeſt: hoc ab eo reſpō ſum accepi: aliud eſſe apud aramæos talitha p. l. litterā in ſecūda quodq; in Marco legitur: aliud tabitha p. b. de qua in actib⁹ apl'orum. illud nāq; ſignificare puellā: hocuerocapreā ſiue dorcada. Quare recte utrobiq; interpretati ſunt euāgeliſtæ. Euoluim⁹ deinde græcos codices: atq; offendimus uerū eſſe qđ magiſter Paul⁹ enūciauerat apud Marcū ſcriptū eſſe talitha: apud Lucā uero tabitha. Sed ne mihi hac de re ſcrupulus ullus relinqueretur: excuſſi Remigii atq; Hieronymi interp̄tationes ex hebræo in ſermone latinū: offendiq; utrūq; nomē interpretatū. tabitha cū ageretur de noībus poſt primæ ſyllabæ a finalē incipiētib⁹ ſecūdā a b. lr̄a. Talitha uero in puellā cū ageretur de noīb⁹ habentib⁹. l. lr̄am poſt. a. Tāctſi fuerūt ridiculi q̄ p talitha ſcripſerūt tabitha cū in dictiōe ſupiori immediata ſit talim in inferiori talme: unde fit ut ex rōne ordinis debeat ſcribi talitha. Sz cū talitha ſit puella: cumi ſurge: ambigeret fortaſſe qſpiā unde cōflatū eſt qđ euāgeliſta iteriecit: tibi dico. Neq; em̄ in ſermonis ſerie cōtinetur. Hieronym⁹ de optimo gñe interpretādi ſcribēs ſimilē huic quæſtionē ad ſeptuaginta interpretū uolūtatē refert: q̄ p eo qđ apud hebræos ex prīcipio p̄i. xxi. legitur. De⁹ deus me⁹ quare me dereliquiſti: q̄ uerba ſunt a ſaluatore nr̄o in cruce repetita: ipſi reſpice in me interpoſuerūt dicētes: de⁹ deus me⁹ reſpice in me quare me dereliqſti. Nos tñ in cōmētariis artis grāmaticæ cauſam attulimus: cur illud reſpice in me poſuerunt ſeptuaginta: & tibi dico ab euāgeliſta ſit interiectū. Diſputabamus contra eos qui dicebāt uocatiuū aliqñ poni abſolute: diximuſq; ſemp regi a ſecūda pſona imperatiui explicita uel ſubintellecta: idq; præcipue fieri cū oratio ex recta fit obliqua: ut ſi dixeris o Cæſar legat pōpeius: ſubintelligitur nāq; audi uel attēde. Qđ ſi uocatiuū ſequeretur uerbū imperatiui modi: quod nō ſignificet attentionē: intelligeudū eſſe aliud uerbū a quo uocatiuus ille regeretur: ut ſi dixeris o Antoni lege ſubaudiendū eſt uerbū: quo præparetur auditoris attētio hoc eſt audi uel percipe. Itaq; uerbum quod erat implicitū: ſeptuaginta expreſſerūt dicētes reſpice in me. & euangeliſta cum dixit tibi dico: quod tantum ualet quantum audi uel attende: unde mora quædā ſiue ſilentium ſemper interponitur inter uocatiuum & ſequens uerbū: in quibus reſpice & tibi dico poterāt enūciari.

UVA. BHSC. Inv. 216

IN Matthæo cap.ix.legitur:quodcum ueniſſet Ieſus in domũ iairi principis ſynagogæ illius filiam ſuſcitaturus:uidit tibiicines & turbam tumultuantem.Quæreret fortaſſe curioſus quiſpiam: quid illud eſt quod tibiicines funeris pōpæ interſunt. An quod Boetius in prooemio artis muſicæ ſcribit:ut cũ cãtico quodã dulcior fiat cauſa flẽdi.Sed iam non illud quærendũ eſt:cur in funere cantus adhibeatur: ſed cur tibiicines in funere puellæ interueniant: cũ in exequiis uirorũ tubicines canãt. Perſius Hinc tuba candelæ.tandẽq; beatulus alto cōpoſitus lecto.& Vergilius.xi.æneid. in funere bello peremptorum. Spargitur & tellus lachrymis.ſparguntur & arma.It cœlo clamorq; uirum clangorq; tubarũ. Sed tibia nimirum in funere puerorum puellarũq; adhibebatur: quaſi inſtrumentum exile atq; anguſtæ uocis:de quo Martialis.Parui tibia cōdyli ſonabit.Papinius in.vi.thebaidos in funere infantis archemori.Tibia cui teneros ſuetum deducere manes Lege phrygũ mœſta.quẽ locũ exponẽs lactãtius placidias iubet inquit reiigio:ut maioribus mortuis tuba:minoribus tibia caneretur. Tale aliquid apud nos quoq; hodie obſeruatur:ut in funere uirorum cymbal. actintinabula maiora:in funere infantiũ minora pulſentur.Nõ igitur temere dixit euãgeliſta in ſupremo luctu puellæ interfuiſſe tibiicines:q̃s ſaluator noſter iuſſit diſcedere.

Traducere quid ſit in matthæo. xlvii.

NEuãgelio matthæi cap.i.legitur. Ioſeph aũt cũ eẽt uir iuſtus & nolet eã traducere:uoluit occulte dimittere eã. ſed quid illud uerbum traducere hoc in loco ſignificet: paucis admodũ eſt manifeſtum. ꝓpter aliam remotiorem uerbi ſignificationẽ ab ea quæ eſt in promptu.nã cum latine dicamus ducere uxorem domũ: uidetur etiã latine dici poſſe traducere uxorẽ:quẽadmodũ in epigramate callimachi de æquali ducẽda uxore.atq; parem paruas lætus traduxit in ædes.nõ reſpicientes itaq; reconditam alterã ſignificationẽ ſic expoſuerũt: quod cũ ioſeph eſſet uir iuſtus noluit domũ ad ſe traducere mariã tanq̃ ipſo indignã. Alii halucinati ſunt id quod erat:expoſueruntq; traducere.i.propalare.Gloſſa quam dicũt ordinariã utrũq; tãgit dicẽs:cũ nolet eã traducere in publicũ.i.diffamare:uoluit hoc facere occulte: uel cũ uoluit eã traducere in domũ ſuã ad cohabitationem aſſiduã.hi duo ſenſus cũ ſint diuerſi ac pene cõtrarii:ego non uideo quomodo poſſint ſtare ſimul:neq;

UVA. BHSC. IyR_216

em̃ quia hocuerbū traduco diuerſos habet ſignificatus: quilibet illorum propterea ſenſui pōt accōmodari. Sed uter illorū magis ſit ueritati cōſen taneus: diſcutiendū nobis eſt. Iam illud in primis fatis cōſtat in teſtamē to nouo quoties aliquid uenerit in dubium ad originē græcā eſſe recur rendum: cum præſertim nulla talis equiuocatio in græcis reperiatur niſi admodum raro. Atqui in græco pro eo quod nos habemus traducere παραδειγματίζειν habetur quod ſignificat in in exēplū dare aut exēplū facere. aut ſi uolumus uerbū ex uerbo interpretari ut ſic dicā exemplare quod hiſpane dicitur dexemplar. nā paradigma eſt exemplū & inde pa radigmatizomæ exēplum trado aut in exemplū do ſiue traduco: quod uerbū potius elegit interpres: quia tantūdem polleret. cuius ſignificatio omnibus tūc erat nota: quemadmodū hominibus noſtri ſæculi abſtruſa & occulta. nā poterat lectionem græcā ſecutus interpres uertere cū nolet eam in exemplū dare quēadmodum apud comicos legimus frequenter ut in oratione demoſthenis cōtra æſchinē. præcipuum quidem fuerit ſi poteſt: occidatur: ſin minus uiuētiū cæteris exemplū faciatis. pro quo in græco παραδειγματοποιήσαται legitur. unde & apud poetas p graui & atro ci pœna ponitur exēplū quod hiſpane dicitur eſcarmiēto. ſed quia huic quod eſt græce παραδειγματίσαι non reſpondet latine uerbū quod æque polleat nā id eſſet exēplare. interpres accepit aliud quēadmodū dixi illis tēporibus frequēs noſtris ſæculis minus uſita tū hoc eſt tradueere: quod ſignificat eo modo circūferre & ludibrio exponere quēadmodū noſtro ſæculo polygami & læne mitellatæ circūferuntur per urbis uias celebres aut in ſcalario gradu proponūtur plebi deri deindæ. in hac ſignificatione accepit Iuuenalis cū dixit. Altera quos nudo traducit gallia talo. & Mar tialis de delatoribus traducta eſt geticis nec cœpit arena nocētes. Idē alio in loco rideris multoq; magis traduceris afer in medio nudus ſi ſpaciere foro. Propertius elegiarū li. ii. nec ſic infamis totam traducerer urbem. & Papinio in ſiluis: nēpe ego ſum qui traducor ait. Liuius libro. ii. Ab ur be cōdita de uolſcis uoce præconis a ſpectaculis exactis nos inquit omni bus ciuibus peregrinis ſpectaculo abeūtes fuiſſe: ueſtras cōiuges. ueſtros liberos per ora hominū traductos. Trāquillus quoq; in ueſpaſiano dela tores inquit aſſidue in foro flagellis ac fuſtibus cæſos ac nouiſſime tradu ctos per amphitheatri arenam. eiuſdē prope ſignificationis eſt uerbum quod a græcis dicitur catamidiare hoc eſt deridere & ludibrio exponere. quo uerbo uſus eſt Aelius ſpartianus de cōſtitutionibus hadriani cæſaris

UVA. BHSC. IyR_216

decoctores inquit bonorum suorum autoritatis essent catamidiari in amphitheatro ac dimitti fas sit. ex quibus colligitur traducere & catamidiare citra mortem fieri solitum cum in adulterio deprehensa ex lege foret lapidibus obruēda. sed interpres latinus non potuit græci uerbi uim exprimere quod utrūq; comprehendebat.

V. litteræ uarius usus. xlviii.

LIttera apud latinos triplici fungitur officio. nā modo profertur quasi uocalis plena. ut deus tuus. modo ut uocalis liquida. idest cū sequitur post. q. semper: aut post. g. & .s. aliquādo. ut aqua. lingua. suauis. modo ut consonans: hoc est quādo ferit sequentem uocalem: ut uado. uenio. Hebræi. u. liquidam nō habent: quia semp apud illos aut uocalis est aut cōsonās. sed uocalē per apices consonantem per propriā figurā designant. Græci neq; habēt. u. liquidā: neq; u. consonantē: sed proferūt uocalē: cui tamē nō dederūt propriā figuram qua possent illam scripto representare: sed supplēt illius sonum per oy. diphthongō. Quod si uerba hebraica in suā linguā interpretari uolunt pro. u. consonāte trāsferūt. oy. diphthongō quā proferūt quasi uocalem. Quæ uero apud hebræos post a. uel. e. u. cōsonantē habēt græci per au. & eu. diphthongon satis cōmode scribūt. ut auoth. esau. eua. casleu. ubiq; proferētes quasi per. u. cōsonantē. Cū uero latina uocabula in suā linguā adsciscūt. u. uocalē per oy diphthōgon scribūt. u. quoq; cōsonantē latinā æque per oy. diphthōgō designāt: & nihilominus quasi uocalē proferūt: ut uespasianus. siluanus. hoc est prius nomē sex syllabis. sequēs quattuor. At uero. u. liquidā post. q. modo expūgunt. ut pro eo quod latini dicunt quirinus ipsi cyrinum transferūt dispūcta. u. littera. Vt in euāgelio Lucæ Hæc inquit descriptio prima facta est a præside syriæ cyrino. modo uertunt illā in. u. uocalē. ut pro eo quod latini dicunt quartus per. u. liquidā: ipsi cuartus per cappa & ou. diphthongō uocalē interpretātur. ut Paulus in calce epistolæ ad Romanos. & iterū secūdæ ad timo. Illud uero nō possum nō mirari: cur Hieronym⁹ qui dixit ꝑ eo quod est quirinus inter latinos & a græcis scribi cirinus: cur rursus cum ex græco interpretatur in sermonē latinū scribit cirinus & non quirinus? Sed esto quæ ab hebræis per. u. cōsonātē scribūtur proferūturq; græci per ου diphthōgō scribāt: & per sonū. u. uocalis enūciēt necessitate possunt excusari: quoniā ut dixi mus. u. consonantē nō habēt. At latini qui nō minus q̄ hebræi. u. consonantē habēt: qua ratione se tueri possunt. u. cōsonantē proferentes quasi

UVA. BHSC. IyR_216

uocalē.&.u.uocalē rursus quasi cōsonantē.ut quod in libris Regum & in Paralipomenis sæpe scribitur saruia p matre ioab eadēq; sorore dauid regis.& quod in Genesi mauiael pro filio ired.Quodq; iterū in.ii.Reg. uolumine.areuna iebusæus legitur apud hebræos.u.cōsonās est. quare a latinis quasi cōsonans est proferēda:nō ut uocalis:quemadmodū ab imperitis rationis ei? profertur. atq; ecōtrario quod in Daniele & in libro Ester scribitur asuerus. quodq; in Genesi p quodā filio aser iesua a quo in libro Numerorū est familia iesuitarū: quodq; in. iiii. Regū uolumine & in Esaia sepharuaim:nō per.u.uocalē ut isti legunt:sed per.u.consonātem proferenda est.

Zelotes pro cananeus. xlix.

Simon unus ex duodecim christi discipulis ad differentiam simonis petri cananæus cognominatus est:quod fuerit ex Cana ciuitate galileæ: in qua dominus aquam in uino mutauerat. Sed & si cana ex hebræo sermone interpretetur zelus in litteris sæcularibus nō liceret etymologiā proprii nominis interpretari: ut pro simone cananæo simon zelotes uerteretur:nō magis quā si pro gregorio theodoro phrōtisco uigilantiū deo datū prudētiū quispiā interpretetur. Aut propterea quod Plato interpretatur latus & athena sit minerua: pro Platone atheniensi quispiā transferret latum minerualem. Quandoquidem nominū propriorū siue hominū siue locorū significatiōes & etymologiæ in aliā linguam uertendæ non sint:quod & septuaginta interpretes & qui post illos sunt secuti pertinacissime obseruarūt.nam quid absurdius dici posset:quam si pro eo hebraice dicitur Adam ex eua genuit abel: quoniam Adam interpretatur homo Eua mater uiuentium Abel uanitas siue uapor siue nihil hoc: quispiam interpretaretur homo ex matre uiuentium genuit uanitatem siue uaporem siue nihil hoc. Iure igitur hermolaus barbarus in thucydidis interpretatione Laurentiū uallam notat:quod p eo quod est ichthis græce latine est pisces aut qđ strabonis interpres padyso cœlesyriæ oppido uiridariū interpretatus est:nō quod paradisus uiridariū hortūq; nō significet: sed quod nomina oppidorū propria sicut & hominū in quacunq; lingua retineri solēt. Apud autores tamen sacrarum litterarū quibus non solum nomina significāt res:sed etiā deinceps res ipsæ possunt significare alias res: licet aliquādo non tantum nomina

UVA. BHSC. IyR_216

sed etiã res ipsas quæ per ea significantur interpretari: & sic pro eo quod unus euãgelista dixit simon cananeus: alter dicere potuit simon zelotes: quod ex græco sermone interpretari in latinũ potest amator qui non patiatur cõsortem in eo quod amat. Hac eadẽ ratione defendi potest: quod Hieronymus in.ii. Reg.li.cap̃.interpretatus est elcana beniarí a deo datus filius saltus.propterea quod el cana est a deo datus.ben filius. iarísaltus. E contrario fecit idem interpres in Genesi cap̃.xxxviii. pro nomine appellatiuo quasi proprium interpretatus. Vidit inquit iudas filiam hominis cananæi uocabulo sue:ubi cananeũ quod alioqui nomen est genti le siue aliquis de genere canaan: quemadmodum in hebræo legerat reliquit:cũ in eo loco pro mercatore accipiatur. In qua significatione etiam accipiendũ est quod in calce Prouerbiorũ legitur. Sindonẽ fecit & uendidit & cingulum tradidit cananæo.nã utrobiq̃ cananæus pro mercatore accipi debet cũ sit alias ut diximus quispiã de gente canaan filii cham filii noe. Aliquãdo etiã ab autoribus nomina propria transferũtur: sed nõ quasi propria:sed tanq̃ appellatiua.ut pro septem montibus africæ qui mari atlantico impẽdẽt:quos græci heptadelphos appellãt:Pomponius mela septẽ fratres dixit:quoniã ob similitudinẽ & æqualitatẽ inter se fratres dici possunt ob numerũ septem. Sed quaudo licitum sit huiusmodi nomina interpretari quando nõ licet: opus est partim prudentie partim fœlicitatis cuiusdam.prudẽtia inquam quia euẽtus est dubius quã in partem id quod audeas accipiendũ sit.ut si dueñas in dominas uerteris non absurde fortassis erit factũ illud plane ridiculũ si pro torde sillas iugum siue turrem sellarum dicas:sed de alias pluribus.

Zona. 1.

Egimus in euãgelo Matthæi cap̃. x. Nolite possidere aurum. neq̃ argentum.neq̃ pecuniã in zonis. In Marco etiã cap̃.vi. non peram.neq̃ in zona æs.Sed cum zona sit cingulum siue semicinctium:hoc est quod eregione umblici hominem cingit medium: quid sibi uult quod euangelistæ scribunt.pecunia siue æs in zona:aut quomodo pecuniæ in zonis cõportãtur. Nisi forte ut nos hispani cõsueuimus marsypia illa zonis appẽdere quæ pastores appellãt escaria:quod in illis deferre solent anulos ferreos silices & ignis escas hoc est fungos aridos & fomitem unde scintilla excussa rapit flammã. Nos uero non tale cingulum:sed corteum sacculum intelligimus:qui pecuniis impositis cingitur: de pro cinctu potest esse usui atq̃ uiatico importando:

UVA. BHSC. IyR_216

Tales ſacculi ex corio me puero erāt: quo tempore nō tam frequentes aurei atq; argentei nūmi uerſabantur: ſed æreí magna ex parte: quo uiatores cincti faciebant iter in eo viaticū deferentes hoc eſt pecuniis adſumptus uiatorios. Itaq; zona non tam pro cingulo accipienda eſt quā pro marſypio & loculis nummorum refertis accipitur. Apuleius libro. vii. de aſino. Plotina inquit precioſiſſimis monilīū & auro monetali zonis refertis incincta. Suetonius quoq; ſcribit uitelium zonam ſe aureorū plenam circūdediſſe. Spartianus etiā peſcenium nigrū imperatorē iuſſiſſe ne milites in zonis nummos aureos uel argenteos portarent ad bellum. Lampridius quoq; alexaudrum cæſarem dicere ſolitum ait: miles non timet niſi ueſtitus. calceatus & ſatur & aliquid in zonula habēs. & fere hæc eſt cōſuetudo hiſpanorum ut cingulo burſam eſcariam appliceut: in qua portent nummos. Itaq; ſaluator noſter diſcipulis interminatur ne portent zonam. In hoc ſignificatu accepit Vulpianus in ti. de bonis damnatorum. l. diuus. neq; ſi zonā inquit circa ſe habuerit: protinus aliquis ſibi uindicare debebit. Accurſius zonā putauit eſſe cingulū magni precii.

Aelii Antonii Nebriſſeū. ex grammatico rhetor in cōplutenſi Academia atq; regii hiſtoriographi Annotationes quinquaginta in ſacras litteras explicitæ. Atq; ex impreſſione editæ in eodē oppido. Idibus Aprilis Anno a natali chriſti. M.cccc.xvi.

UVA. BHSC. IyR_216

Tabula ſuperiorum quinquaginta annotationum per ordinem Alphabeti.

Arceuthina ligna quæ ſint in paralipomenis.an.pri.
Artemon in actibns apoſtolorum quid eſt.an.ii.
Aurichalcum pro chalcolibano in apocalypſi.an.iii.
Azotus pro aſdod ciuitas & emporium arabiæ.an.iiii.
Bethſaida pro bethesda in euangelio Ioannis.an.v.
Bethdagon ideſt templum piſcis quid et ubi eſt.an.vi.
Camelopardalis quæ uulgo girafa quid eſt in deutorono.an.vii.
Caſtores inſigne nauis alexandrinæ in actibus apo.an.viii.
Charadrius in leuitico & deutero.quæ auis.an.ix.
Cynus in daniele pro eo quod debet legi ſchinus.an.x.
Coemiterium pro eo quod uulgo legitur cimiterium.an.xi.
Collirida in leuitico & in libro regum pro collicida.an.xii.
Daphne in libro numerorū quid ſit & cur adiectum.an.xiii.
Debora in geneſi & libro ioſue legendum eſſe non delbora.an.xiiii.
Dextera in prouerbiis ſalomonis & per digitos ſupputatio.an.xv.
Drama.atis.& drachma per.ch.& dragma per.g.& dramma.an.xvi.
Electrum in iezeciele bis poſitum quid eſt.an.xvii.
Euroaquilo in actibus apoſtolorum pro euro clydone.an.xviii.
Git ſiue melanthionin eſaia quod genus ſeminis.an.xix.
Gaius viri nomen per.g.proferri poſſe & Caius per.c.an.xx.
Herba fullonum ſiue borith in malachia quæ eſt.an.xxi.
Ieſus ioſue iehoſua idem eſſe nomen & unde uarietas.an.xxii.
Ioannes pro iona poſitum in euangelio Ioannis.an.xxiii.
Luſtrum & olympias non quinq; ſed quattuor annos habet.an.xxiiii.
Moſes & moyſes unde habet quod diuerſimode ſcribitur.an.xxv.
Mænianum in ezra uolumine cuiuſmodi ſit.an.xxvi.
Meditor uerbum aliud ſignificare q̄ꝑ præ ſe fert.an.xxvii.
Melita inſula in actibus apoſtolorum eſſe legendum.an.xxviii.
Micol pro merob in libris regum eſſe poſitam.an.xxix.
Mygale ideſt mus arachneus quid eſt in leuitico.an.xxx.
Non particula negatiua adiecta aut detracta.an.xxxi.
Onocrotalus in leuitico deuterono.& Eſaia quæ auis.an.xxxii.
Peſach hebraicæ.phaſe latine.& paſcha græce idem.an.xxxiii.

UVA. BHSC. IyR_216

Phiton pro pythone perperam in sacris litteris legi.an.xxxiiii.
Porphyrio quæ auis est in leuitico & deutero.an.xxxv.
Scruta in tertio regum & neemia quæ sunt.an.xxxvii.
Scutulata uestis quæ sit in psalmis & iezeciele.an.xxxviii.
Sedere ad dexteram quomodo accipiatur.an.xxxix.
Symbolum in articulis fidei quid significet.an.xl.
Sin pro sed si & pro si non uariis modis accipi.an.xli.
Simila & similago quid sit in scriptura sacra.an.xlii.
Striatus non histriatus legendum esse.iii.Regum.an.xliii.
Stibium in ieremia & quarto regum quid est.an.xliiii.
Taiitha in marco & tabitha in actibus apostolorum.xlv.
Tibiicines in matthæo cur adhibentur funeri.an.xlvi.
Traducere in euangelio matthæi quid sit.an.xlvii.
V.uocalis & consonantis uarius usus.an.xlviii.
Zelotes & cananæus idem significare.an.xlx.
Zona aliud significare q̃ quod est in promptu.an.l.

Explicita est tabula.

UVA. BHSC. IyR_216

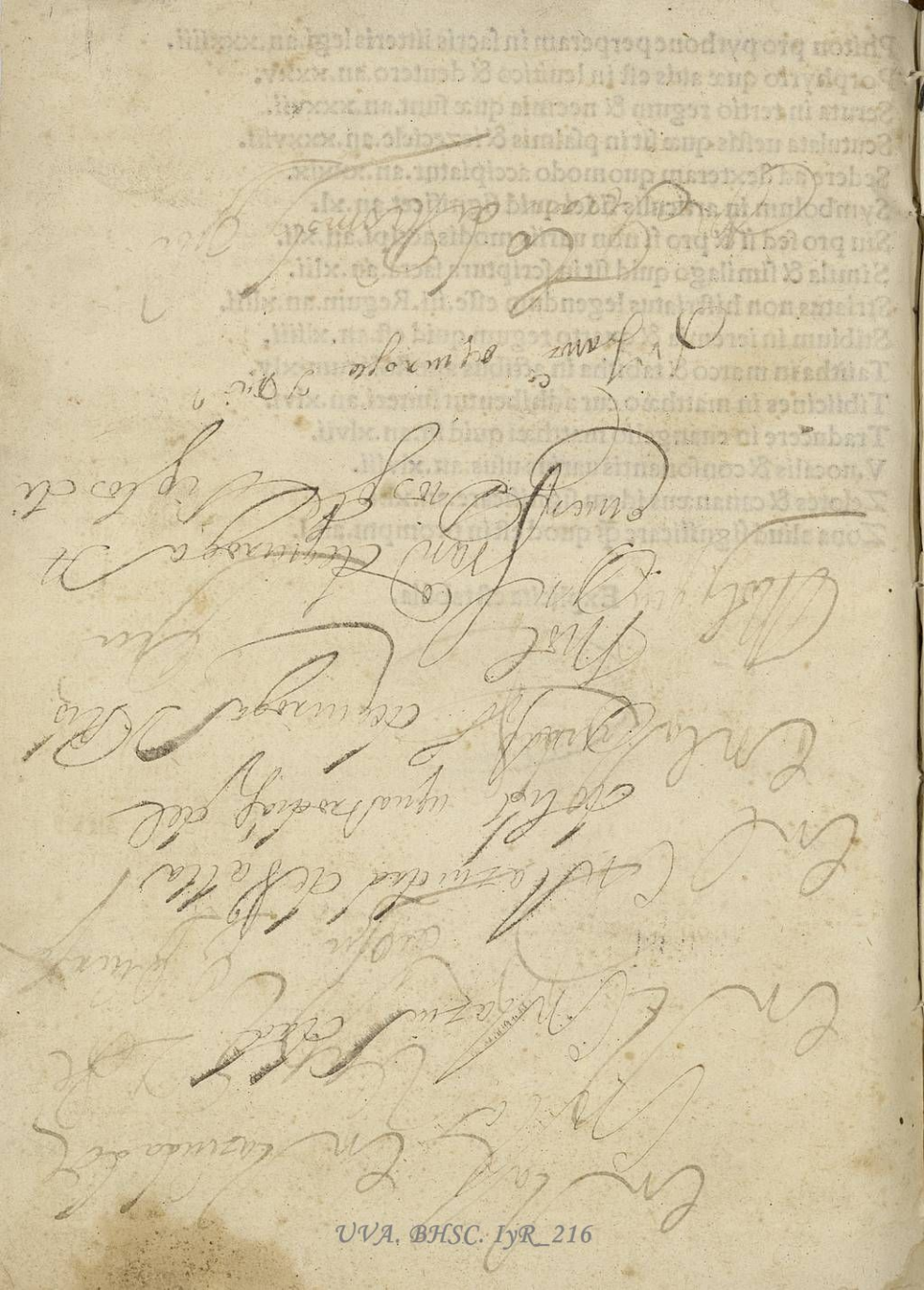

UVA. BHSC. IyR_216

UVA. BHSC. IyR_216

UVA. BHSC. IyR_216

UVA. BHSC. IyR_216

Biblioteca
IyR

UVA. BHSC. IyR_216

Nebrisen: in 50. Scripturæ I

ca de San
R 2
UV
HS
1 R 16